Халқ сўзи

Ўзбекистон – келажаги буюк давлат

2021 ЙИЛ – ЁШЛАРНИ ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШ ВА АҲОЛИ САЛОМАТЛИГИНИ МУСТАҲКАМЛАШ ЙИЛИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган ● WWW.XS.UZ ● E-mail: Info@xs.uz ● 2021 йил 17 июнь, № 127 (7907) Пайшанба

Сайтимизга ўтиш учун QR-кодини телефонингиз орқали сканер қилинг.

ЎЗБЕКИСТОН ПРЕЗИДЕНТИ МАМЛАКАТИМИЗ ҲУДУДЛАРИ ВА ТАТАРИСТОН ЎРТАСИДАГИ ҲАМКОРЛИК УЧУН КЕНГ ИМКОНИЯТЛАР БОРЛИГИНИ ТАЪКИДЛАДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 16 июнь куни Татаристон Республикаси Президенти Рустам Минниханов бошчилигидаги Россия делегациясини қабул қилди.

Мамлакатимиз ҳудудларининг Татаристон билан ўзаро манфаатли ҳамкорлигини янада кенгайтиришнинг амалий жиҳатлари Тошкент вилояти мисолида кўриб чиқилди.

Устувор йўналишларда кооперация бўйича қўшма лойиҳа ва дастурларни самарали илгари суриш учун кенг имкониятлар мавжуд экани алоҳида таъкидланди. Бўлиб ўтган икки томонлама ишбилармонлар форумининг самарали натижалари ҳам буни яна бир бор тасдиқлади.

Қўшма индустриал парк ташкил этиш, кимёвий, металл, электротехника маҳсулотлари ва турли ускуналар, қурилиш материаллари ишлаб чиқариш бўйича юқори технологик корхоналар барпо этиш, қўшма тадқиқотлар ўтказиш, рақамлаштириш ва инновацион ечимларни жорий қилиш лойиҳалари шулар жумласидан.

Учрашувда талаб юқори бўлган саноат ва қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини ўзаро етказиб беришни кўпайтириш мақсадида кенг савдо-логистика тармоғини ривожлантириш зарурлиги қайд этилди.

Бундан ташқари, шаҳарсозлик, уй-жой коммунал хўжалик ва ободонлаштириш соҳасини бошқариш, транспорт коммуникациялари ва инфратузилмасини такомиллаштириш борасида ҳамкорлик қилиш ва шу соҳалардаги илғор технологияларни ўрганиш масалаларига алоҳида эътибор қаратилди.

Маданий-гуманитар ва таълим соҳаларидаги фаол алмашинувлар ҳам давом эттирилади.

Учрашув якунида қўшма “йўл хариталари” асосида муҳим йўналишлар бўйича амалий шериклик лойиҳаларини илгари суриш юзасидан келишувга эришилди.

ЎзА.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Матбуот хизмати суратлари.

ОЛИЙ ТАЪЛИМ ТИЗИМИДАГИ УСТУВОР ВАЗИФАЛАР БЕЛГИЛАНДИ

Президент Шавкат Мирзиёев раислигида 16 июнь куни олий таълим тизимидаги устувор вазифаларга бағишланган видеоселектор йиғилиши бўлиб ўтди.

Ёшларни билим ва малакали этиб тарбиялаш, жаҳон тараққиётига мос мутахассислар тайёрлаш мақсадида таълим тизими изчил ривожлантирилмоқда. Олий таълим соҳасидаги дастлабки ислоҳотлар, аввало, қамровни ошириш, институт ва университетларнинг молиявий ҳолатини яхшилаш, профессор-ўқитувчиларни моддий қўллаб-қувватлашга қаратилди.

Жумладан, охирги 3 йилда олий таълим муассасалари сони 65 тадан 117 тага етди, қабул ўринлари 66 мингтадан 181 мингтага ошди. Уларнинг моддий-техника базаси мустаҳкамланди. Хорижий мамлакатлар билан қўшма таълим дастурлари доирасида 64 та янги касб бўйича мутахассислар тайёрлаш йўлга қўйилди. Профессор-ўқитувчиларнинг маоши ўртача 3,5 баравар оширилди.

Лекин сифат борасида ўзгаришлар ҳали сезилмаяпти. Таълим сифатини яхшилаш, ўқув ишларини бозор эҳтиёжларидан келиб чиқиб ташкил этиш масаласи Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, ректорларнинг эътиборидан четда қолиб кетмоқда.

Масалан, бугунги кундаги 815 та йўналишнинг 55 фоизи меҳнат бозори талабларига жавоб бермайди. Олий таълим муассасалари 2 мингга яқин фанлар бўйича дарсликлар билан таъминланмаган, ўқув дастурлари бундан 40 йил олдинги фан ва йўналишлар асосида тузилган. Бундан ташқари, тизимда коррупция ҳолатлари жуда кўп.

Умуман, ўтказилган сўровларда аҳолининг 65 фоизи олий таълимдаги ислоҳотлар натижаси сезилмаётганини айтган.

Шу боис йиғилишда давлатимиз раҳбари соҳадаги 4 та устувор вазифани кўрсатиб ўтди:

Биринчиси — олий таълим муассасалари бошқарув кенгашларининг ролини ошириш ва кафедралар ваколатларини кенгайтириш.

Иккинчиси — ўқув жараёнини бозор талабларига мослаштириб, ишлаб чиқариш билан узвийлигини таъминлаш ва талабанинг ўз устида ишлаши учун муҳит яратиш.

Учинчиси — олий таълим муассасаларининг илмий салоҳиятини ошириш, илм-фан ва инновацияни ривожлантириш.

Тўртинчиси — профессор-ўқитувчилар ва талабалар учун қоғозбозликни камайтириш, соҳани рақамлаштириш орқали бюрократия ва коррупцияни кескин қисқартириш.

Бу вазифаларни самарали бажариш учун олий таълим муассасаларига академик ва ташкилий-бошқарув бўйича мустақил қарор қабул қилиш ваколати берилиши таъкидланди.

Яъни бундан буён, ўқув режаси ва адабиётлар, фан дастурларини жорий этиш, профессор-ўқитувчиларнинг ўқув юкламаси ҳамда таълим шаклларини белгилашни олийгоҳ бошқарув кенгашининг ўзи ҳал қилади. Энди ҳар бир кафедранинг фаолияти унинг илмий салоҳияти ва ёшларни селекция асосида илмий фаолиятга жалб этиш кўрсаткичларига қараб баҳоланади.

Бунинг учун нуфузли хорижий нашрларда мунтазам мақолалар чиқариб келаётган, шунингдек, шогирдлари илмий ишларини ўз вақтида ва сифатли ҳимоя қилган илмий раҳбарларга 5 тагача докторант ва 3 тагача мустақил изланувчи олиш ҳуқуқи берилади. Шунингдек, ҳар бир кафедранинг бир нафардан ёш олимини хорижга стажировкага юбориш йўлга қўйилади.

Олий таълим муассасалари ректорларига кафедралар ҳузурида илмий-тадқиқот марказлари ташкил этиб, уларни ўқув-лаборатория жиҳозлари ва зарур техника билан таъминлаш вазифаси қўйилди. Ҳар бир кафедранинг тармоқ корхоналари билан ҳамкорлигини йўлга қўйиш, ўқитувчиларнинг корхоналарда амалий тадқиқотлар ўтказишига шароит яратиш зарурлиги таъкидланди.

Олий таълим йўналишлари билан замонавий эҳтиёжлар ўртасида узилиш жуда катта экани танқид қилинди. Бугунги кунда хизмат кўрсатиш соҳасида 40 мингта, саноатда 38 мингта, қурилишда 12 мингта, қишлоқ хўжалигида 10 мингта, алоқа ва ахборот технологияларида 4 мингта олий маълумот талаб этадиган бўш иш ўринлари бор. Лекин битирувчилар сон жиҳатидан ҳам, малака бўйича ҳам бу талабни қондира олмайди.

➡ 3

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
ФАРМОНИ

ДАВЛАТ ОРГАНЛАРИ ВА ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ ФАОЛИЯТИ ОЧИҚЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ, ШУНИНГДЕК, ЖАМОАТЧИЛИК НАЗОРАТИНИ САМАРАЛИ АМАЛГА ОШИРИШГА ДОИР ҚЎШИМЧА ЧОРА-ТАДБИРЛАР ТЎҒРИСИДА

Давлат органлари ва ташкилотлари фаолиятининг очиқлиги ва шаффофлигини, ахборот олиш эркинлигини таъминлаш орқали жамоатчилик назоратини такомиллаштириш, шунингдек, 2017 — 2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясида белгиланган вазифаларни амалга ошириш мақсадида:

1. Барча давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари, шу жумладан, Ҳисоб палатаси, Марказий банк, суд ва прокуратура органлари ҳамда уларнинг таркибий ва ҳудудий бўлинмалари, шунингдек, устав фондида (устав капиталида) давлат улуши 50 фоиз ва ундан ортиқ бўлган хўжалик жамиятлари ҳамда давлат унитар корхоналари (кейинги ўринларда — давлат органлари ва ташкилотлари) томонидан **Очиқ маълумотлар сифатида жойлаштирилиши керак бўлган ижтимоий аҳамиятга молик маълумотлар рўйхати** 1-иловага мувофиқ тасдиқлансин.

Коррупцияга қарши курашиш агентлиги (кейинги ўринларда — Агентлик) **Адлия вазирлиги ҳамда тегишли вазирлик ва идоралар** билан биргаликда таҳлиллар асосида давлат органлари ва ташкилотлари томонидан Очиқ маълумотлар сифатида жойлаштирилиши керак бўлган ижтимоий аҳамиятга молик маълумотлар рўйхатини янада кенгайтириш бўйича доимий равишда Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрациясига таклифлар киритиб борсин.

(Давоми 2-бетда).

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
ҚАРОРИ

АҲОЛИНИНГ ЖИСМОНИЙ ТАЙЁРГАРЛИК ДАРАЖАСИНИ БАҲОЛАШ ТИЗИМИНИ ЖОРИЙ ЭТИШНИНГ ТАШКИЛИЙ ЧОРА-ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА

Мамлакатимизда жисмоний тарбия ва спортни янада ривожлантириш, уларни оммавий ҳаракатга айлантириш, аҳолининг жисмоний қобилиятини аниқлаш ва рағбатлантириш, зарарли одатлар ҳамда турли касалликларнинг олдини олиш ва соғлом турмуш тарзи кўникмаларини шакллантириш, шунингдек, Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини “Ёшларни қўллаб-қувватлаш ва аҳоли саломатлигини мустаҳкамлаш йили”да амалга оширишга оид Давлат дастури ижросини таъминлаш мақсадида:

1. 2021 йил 1 августдан бошлаб **Аҳолининг жисмоний тайёргарлик даражасини баҳолаш тизими** (кейинги ўринларда — баҳолаш тизими) жорий этилсин ва қуйидагилар унинг **асосий мақсади** этиб белгилансин:

аҳолининг барча қатламлари ўртасида жисмоний тарбия ва спортни оммалаштириш орқали жисмоний қобилият ва ҳаракат фаоллигини такомиллаштириш ҳамда зарарли одатлар ва турли касалликларнинг олдини олиш, шунингдек, соғлом турмуш тарзи кўникмаларини шакллантириш ва жисмоний тайёргарлик даражасини ошириш;

(Давоми 2, 3-бетларда).

Акс садо

Марказий Осиё аёлларининг салоҳиятини юзага чиқарувчи форум

Юртимизда хотин-қизларнинг ижтимоий, сиёсий ҳамда ишчанлик салоҳиятини юзага чиқариш ва бунинг учун уларга зарур шарт-шароитларни яратиш масаласига алоҳида эътибор берилмоқда. Куни кеча пойтахтимизда ўтказилган “Марказий Осиё ва Афғонистонда барқарор тараққиёт доирасида хотин-қизларнинг иқтисодий ҳуқуқ ва имкониятларини кенгайтириш” мавзуидаги халқаро бизнес форуми ушбу саъй-ҳаракатларнинг амалий тасдиғи бўлди.

Ёдингизда бўлса, ушбу нуфузли форумни ўтказиш ташаббуси давлатимиз раҳбари томонидан Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Инсон ҳуқуқлари бўйича кенгаши 46-сессиясида илгари сурилган эди. Орадан ўтган вақт мобайнида юртимизда мазкур анжуманга пухта ҳозирлик кўрилди. Айни чоғда юқори савияда ташкил этилган ва ўтказилган форум Марказий Осиё аёллари салоҳиятини юзага чиқарувчи мулоқот майдони сифатида эътироф этилди.

3- саҳифага қаранг. ➡

Нуқтаи назар

Яқинда “Халқ сўзи” газетасида эълон қилинган Олий Мажлис Сенати аъзоси, сиёсатшунос Қудратилла Рафиқовнинг “Миллатпарвар” мақоласида кейинги йилларда мамлакатимизда амалга оширилаётган ислоҳотларга кенг шарҳ берилди. Хусусан, иқтисодиётимизнинг етакчи соҳаларидан бири бўлган қишлоқ хўжалигида юз бераётган инқилобий ўзгаришлар чуқур таҳлил этилар экан, пахта сиёсатидан халқнинг озод қилингани улар орасида энг муҳими эканлиги алоҳида эътироф этилган.

ПАХТА СИЁСАТИ ВА МОНОКУЛЬТУРАСИ

ПРЕЗИДЕНТИМИЗНИНГ КЛАСТЕР ҒОЯСИ УНДАН ЧИҚИШДА ҲАЛ ҚИЛУВЧИ АҲАМИЯТ КАСБ ЭТМОҚДА.

“Шавкат Мирзиёев дадил амалга оширган яна бир муҳим жиҳат шуки, буни мен озодликка эришганимиздан кейинги буюк ва тарихий ислоҳот, деган бўлардим, пахта далаларига сочилиб кетган миллат болаларини эгатлардан қайтариб олди. Унинг эгилган боши, тупроққа қоришиб кетган қадр-қимматини тиклади... Мамлакат халқаро ҳамжамият олдида “Болалар меҳнати”, “Аёлларни оғир ва хатарли меҳнатга жалб қилиш”, “Мажбурий меҳнат” деган таъна-дашномлар, иснoддан қутулди, турли иқтисодий чекловлардан озод этилди”, деб ёзади муаллиф.

Дарҳақиқат, ислоҳотларнинг янги даври бўлмиш охирги беш йилликда пахтадан “сиёсий экин” туси том маънода олиб ташланди. Давлатимиз раҳбарининг қишлоқ хўжалигини модернизация ва диверсификация қилиш, соҳага бозор иқтисодиёти тамойилларини амалда жорий этиш, пахтачиликда тўлиқ кластер тизимига ўтишга қаратилган тарихий қарорлари бунда ҳал қилувчи аҳамият касб этмоқда.

I

Ўзбекистон халқ ёзувчиси Одил Ёқубовнинг ўша машҳур, 1989 йил 16 июнда Москвада сўзлаган нутқида айтилганидек, стратегик хом ашё деб қаралган пахта етиштириш, “оқ олтин” мустақиллигини таъминлаш бўйича ўртага ташланган машъум шиор деҳқонларимизни ҳамма-ҳамма нарсадан мосуво қилган эди. *“Айнан уларга тегишли бўлган замин: кўрса кўз қувонадиган неча юз минг гектарлик кўркам ва серҳосил боғ-роғлар, солланиб турган ям-яшил йўнғичқазорлар, салқину оромбахш ёнғоқзорлар, ҳаттоки, бодомзорлар, ахир, шафқатсизларча кесиб ташланмадими, шудгор қилинмадими?! Муҳтарам Чингиз Айтматов бу ерда айтгани каби, чиндан ҳам пахта бехосият неъматга айланди. Ҳа, мамлакат охир-оқибатда пахта мустақиллигига эришди ҳам. Ҳатто кўз кўриб қулоқ эшитмаган бойликка ҳам эга бўлди. Лекин деҳқонга, унинг аёлига, бола-чақасига шундан нима наф тегди? Саратоннинг жазирамасида худонинг берган куни ўн икки соатлаб қирт-қирт заҳмат чекиш, ҳатто дам олиш кунлари, байрамларда, таътил нималигини билмасдан офтоб тиғида тер тўкиш шу деҳқоннинг гарданига тушмадими?”* деган эди адиб куйинчаклик билан.

➡ 5

Долзарб мавзу

ЎҚИТИШ ВА БОШҚАРУВ ЖАРАЁНЛАРИНИ РАҚАМЛАШТИРИШ ВА ЯНГИ ТАЪЛИМ ПАРАДИГМАЛАРИ

Кеча Президент Шавкат Мирзиёев раислигида ўтказилган видеоселектор йиғилишида олий таълим тизимини янада ривожлантиришнинг устувор йўналишлари белгилаб берилди. Олий ўқув юртларида ўқитиш ва бошқарув жараёнларини тўлиқ рақамлаштиришнинг муҳимлиги алоҳида таъкидланди.

Мамлакатимизда қабул қилинган олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясида олий таълимни тизимли ислоҳ қилиш орқали Ўзбекистон тараққиётини янги босқичга олиб чиқиш бўйича қатор устувор йўналишлар белгилаб берилган. Олий таълимни модернизация қилиш, ижтимоий-иқтисодий соҳаларни ривожлантиришга қаратилган концепцияда белгиланган бир қатор чора-тадбирлар олий таълим муассасаларини жаҳон таълим тизими билан интеграциялашувига етакловчи “драйвер” вазифасини ўташи, соҳадаги замонавий рақамлаштириш тараққиётга эришишда энг муҳим омил сифатида эътироф этилади.

Бу концепциянинг қуйидаги йўналишларини ўз ичига олади:

— халқаро тан олинган ташкилотлар (Quacquarelli Symonds World University Rankings, Times Higher Education ёки Academic Ranking of World Universities) рейтингининг биринчи 1000 та ўриндаги олий таълим муассасалари рўйхатига республикамизнинг камида 10 та олий таълим муассасасини киритиш;

➡ 6

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
ФАРМОНИ

ДАВЛАТ ОРГАНЛАРИ ВА ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ ФАОЛИЯТИ ОЧИҚЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ, ШУНИНГДЕК, ЖАМОАТЧИЛИК НАЗОРАТИНИ САМАРАЛИ АМАЛГА ОШИРИШГА ДОИР ҚЎШИМЧА ЧОРА-ТАДБИРЛАР ТЎҒРИСИДА

(Давоми. Бошланиши 1-бетда).

2. Шундай тартиб ўрнатилсинки, унга мувофиқ давлат органлари ва ташкилотлари:

а) ҳар йили:

1 мартга қадар ўз фаолиятига оид ҳисоботни (давлат сирлари ва хизматда фойдаланиш учун мўлжалланган маълумотлар бундан мустасно) расмий веб-сайтларига жойлаштириб, **10 мартга қадар** уни кенг жамоатчилик иштирокида муҳокама қилиш жойи ва вақти ҳақида хабар беради;

1 апрелга қадар ўз фаолиятига оид ҳисоботни кенг жамоатчилик иштирокида муҳокама қилиш учун матбуот анжуманларини ўтказади;

б) 2021 йил 1 июлдан бошлаб қуйидагилар тўғрисидаги маълумотларни **Ўзбекистон Республикасининг Очиқ маълумотлар порталига** (кейинги ўринларда — Портал) **ва ўз расмий веб-сайтларига жойлаштириб, уларни ҳар чоракда янгилаб боради**:

амалга оширилган давлат харидлари, шу жумладан, тўғридан-тўғри шартномалар бўйича харид қилинадиган товарлар (ишлар, хизматлар);

мансабдор шахсларнинг хизмат сафарлари ва хориждан ташриф буюрган меҳмонларни кутиб олиш харажатлари (хизмат сафарининг ёки ташрифнинг мақсади, суткалик пул, транспорт ва яшаш билан боғлиқ харажатлар, бундан давлат сирлари ва хизматда фойдаланиш учун мўлжалланган маълумотлар мустасно);

Ўзбекистон Республикаси Президенти, Вазирлар Маҳкамаси ҳужжатлари билан солиқ ва божхона имтиёзлари ҳамда преференциялар, шу жумладан, индивидуал имтиёзлар берилган субъектларнинг бенефициарлари (якуний манфаатдор жисмоний шахслари), улар томонидан тўланган солиқлар ва молиявий кўрсаткичлар;

ўзларининг йиллик харажатлар сметаси ва унинг ижроси, шу жумладан, объектларни қуриш, реконструкция қилиш ва капитал таъмирлаш ишлари, автомототранспорт воситаларини сотиб олиш харажатлари;

в) 2021 йил 1 июлдан бошлаб ўз ҳузурида фаолият юритувчи жамоатчилик кенгашлари билан биргаликда расмий веб-сайтларида қуйидаги маълумотларни жойлаштириб, уларнинг ҳар чоракда янгиланиб борилишини таъминлайди:

жамоатчилик кенгашининг тасдиқланган аъзолари ҳақидаги маълумотлар билан бир қаторда уларнинг алоқа маълумотлари (телефон, почта ва электрон манзиллари);

жамоатчилик кенгашининг йиғилишлари ва кун тартибидаги масалалар;

давлат харидларини амалга оширувчи комиссиянинг тасдиқланган аъзолари тўғрисидаги маълумотлар (фамилияси, исми ва отасининг исми, иш жойи ва эгаллаб турган лавозими);

лицензия ва рухсат этиш хусусиятига эга ҳужжатларни беришга ваколатли ҳамда хабарномаларни қабул қиладиган органларнинг ҳудудлар кесимида масъул ходимлари, шу жумладан, ушбу тоифадаги ҳужжатларни беришни ташкиллаштирадиган тегишли комиссия аъзолари тўғрисидаги маълумотлар (фамилияси, исми ва отасининг исми, эгаллаб турган лавозими).

3. Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси ва Давлат тест марказининг қуйидаги **имтиҳонларни ўтказиш жараёнини интернет тармоғида жонли эфирга узатиш** тартибини жорий этиш тўғрисидаги таклифи маъқуллансин:

олий таълим муассасаларининг бакалавриат таълим йўналишларига кириш учун тест ва ижодий (касбий) имтиҳонлар;

олий таълим муассасаларининг магистратура (клиник ординатура) босқичига қабул имтиҳонлари;

республикадаги ёки хориждаги олий таълим муассасасидан республикадаги давлат олий таълим муассасасига ўқишни кўчириш истагини билдирган талабалардан олинадиган имтиҳонлар;

хорижий давлатларда таълим олганлик тўғрисидаги ҳужжатларни тан олишда талабгорлардан олинадиган тест синовлари.

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги Давлат тест маркази, Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси ҳамда Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги билан биргаликда:

тизимида олий таълим муассасалари бўлган вазирликлар ва идораларни жалб қилган ҳолда **2021/2022 ўқув йили қабулига қадар "transfer.edu.uz" платформаси негизида** мазкур бандда кўрсатилган имтиҳон жараёнларини **интернет тармоғида жонли эфирга узатишни таъминлайдиган**, **барча фойдаланувчилар учун очиқ бўлган "imtihon.uz" веб-платформасини** ишга туширсин;

бир ой муддатда имтиҳонларни (тест синовларини) ўтказиш жараёнини интернет тармоғида жонли эфирга узатиш бўйича **техник талабларни** (ўрнатиладиган видеокамералар ва тасвир сифати, жойлашиш схемаси ва бошқалар) ишлаб чиқсин;

мазкур бандда кўрсатиб ўтилган талабларга риоя қилмайдиган масъулларга нисбатан **қатъий жавобгарлик чораларини кўриш бўйича таклифларни Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ва Ҳукуматга киритиб борсин**.

4. Қуйидагилар **2021 йил 1 июлдан бошлаб** қайд этилган маълумотларни Порталга жойлаштириш ва уларнинг ҳар чоракда янгиланишини таъминласин:

Ҳисоб палатаси, Молия вазирлиги, назорат қилувчи органлар — давлат сири бўлган маълумотларнинг ёки қонун билан қўриқланадиган бошқа сирнинг муҳофаза қилинишини таъминлаган ҳолда ўтказилган ҳар бир тафтиш ва текширув (назорат объекти номи, тафтиш ёки текширувнинг мақсади ва муддатлари, уни ўтказган давлат хизматчисининг лавозими, фамилияси, исми) тўғрисидаги маълумотларни (тегишли назорат қилувчи органнинг раҳбарини хабардор этгандан сўнг);

Давлат активларини бошқариш агентлиги — устав фондида (устав капиталида) давлат улуши 50 фоиз ва ундан ортиқ бўлган юридик шахслар ҳамда давлат унитар корхоналари (кейинги ўринларда — давлат иштирокидаги корхоналар) рўйхатини (давлат номидан акциядор (иштирокчи, мулкдор) функцияларини амалга ошираётган ташкилот, корхона ҳудуди, солиқ тўловчининг идентификация рақами, давлат улуши тўғрисидаги маълумотларни кўрсатган ҳолда), шунингдек, устав фондининг (устав капиталининг) 50 фоизи ва ундан ортиғи давлат иштирокидаги корхоналарга тегишли бўлган юридик шахслар рўйхатини;

Молия вазирлиги, Давлат активларини бошқариш агентлиги, вазирлик ва идоралар, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари — ўзлари акциядор (иштирокчи, мулкдор) функцияларини бажарувчи давлат иштирокидаги корхоналарнинг ижроия органи (директор, бошқарув раиси, бошқарув аъзолари) ва кузатув кенгаши аъзоларининг исми ва фамилияси тўғрисидаги маълумотларни;

Давлат солиқ қўмитаси — давлат иштирокидаги корхоналар томонидан йил (чорак) якуни бўйича тўланган дивидендлар тўғрисидаги маълумотларни;

Молия вазирлиги — давлат иштирокидаги корхоналарга сарфланган Давлат бюджети маблағлари, тегишлича хориждан жалб этилган маблағлар, шу жумладан, давлат ташқи қарзи суммалари ҳамда уларнинг сарфланиши тўғрисидаги маълумотларни;

Давлат активларини бошқариш агентлиги — давлат муассасалари рўйхатини (ташкил топган санаси, юқори турувчи орган) ҳамда хусусийлаштирилган давлат мулки объектлари тўғрисидаги маълумотларни (давлат сирини ташкил этувчи махфий вазифа юклатилган давлат корхоналари ва муассасалари бундан мустасно).

5. Молия вазирлиги Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги, манфаатдор вазирлик ва идоралар билан биргаликда **2021 йил 1 сентябрга қадар** Порталнинг давлат харидлари бўйича махсус ахборот портали билан интеграция қилинишини таъминласин.

6. Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси **2021 йил 1 августга қадар** доимий равишда янгилаб туриладиган **Ов қилиш ва овчилик хўжаликлари тўғрисидаги ахборот базасини** Қўмитанинг **расмий веб-сайтида ва Порталда** ишга туширсин.

Бунда, Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси Ўрмон хўжалиги давлат қўмитаси билан биргаликда "Ов қилиш ва овчилик хўжалиги тўғрисида"ги Қонуннинг 36-моддасида кўрсатилган маълумотлар билан бир қаторда қуйидаги маълумотлар мазкур ахборот базасида акс эттирилишини таъминласин:

овчилик хўжалигини юритиш учун ов қилиш жойларини бериш тўғрисидаги тузилган барча шартномалар, овчилик хўжалигини юритиш ҳуқуқи тугатилган ҳолатлар ҳамда ундирилган ҳақ миқдорлари;

ёввойи ҳайвонларни тутишга доир рухсатнома берилган барча шахслар ва рухсатномадаги маълумотлар ҳамда ундирилган ҳақ миқдорлари;

Ўзбекистон Республикасининг Қизил китобига киритилган ёввойи ҳайвонларни табиий муҳитдан ажратиб олишга доир берилган барча рухсатномалар ва улардаги маълумотлар ҳамда ундирилган ҳақ миқдорлари;

Ўрмон хўжалиги давлат қўмитасининг ўрмон-овчилик хўжаликлари томонидан берилган овчилик йўлланмалари (ёввойи ҳайвонларни тутиш карточкаси) ҳамда ундирилган ҳақ миқдорлари.

7. Агентликнинг **давлат органлари ва ташкилотларининг фаолияти очиқлигини таъминлаш борасидаги вазифаларини белгилаш мақсадида**:

а) Агентлик зиммасига қуйидаги қўшимча вазифалар юклатилсин:

давлат органлари ва ташкилотлари фаолиятининг очиқлигини таъминлаш соҳасини мувофиқлаштириш ва доимий мониторинг қилиш, шу жумладан, уларнинг норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар билан белгиланган маълумотларни интернет тармоғига жойлаштириш (эълон қилиш) бўйича мажбуриятлари ҳисобини юритиш;

давлат органлари ва ташкилотлари фаолияти устидан оммавий ахборот воситалари орқали самарали жамоатчилик назоратини ўрнатиш бўйича чораларнинг ишлаб чиқилиши ва жорий этилишига кўмаклашиш;

жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатларидан келиб чиқувчи давлат органлари ва ташкилотлари фаолиятининг очиқлиги ва шаффофлигига оид долзарб масалаларни "Mening fikrim" веб-портали орқали умумхалқ муҳокамасига чиқариш;

Очиқ маълумотлар сифатида жойлаштирилиши керак бўлган ижтимоий аҳамиятга молик маълумотлар рўйхатини узлуксиз тўлдириш, такомиллаштириб бориш ва янгилаб бориш бўйича таклифлар ишлаб чиқиш ҳамда уларни амалга оширишга кўмаклашиш;

оммавий ахборот воситалари орқали давлат органлари ва ташкилотлари хизматчиларига "давлат органлари фаолияти очиқлиги, шаффофлиги ва ҳисобдорлиги" маданиятини сингдириш ҳамда давлат органлари ва мансабдор шахслар халқ олдида ҳисобдорлигини таъминлаш муҳимлиги тўғрисида тушунтириш ишлари олиб борилишини ташкил этиш;

б) Агентлик тузилмасида бошқарув ходимларининг умумий чекланган сони ва меҳнатга ҳақ тўлаш фонди доирасида **Давлат органлари ва ташкилотлари фаолияти очиқлигини таъминлаш бошқармаси** ташкил этилсин;

в) Агентлик:

давлат органлари ва ташкилотларининг очиқликка оид қонунчилик ҳужжатларида кўрсатилган талабларни мунтазам равишда бузаётган **айбдор мансабдор шахсларини жавобгарликка тортиш бўйича** Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ва Вазирлар Маҳкамасига **таклифлар киритиб борсин**;

ҳар йили фаолият йўналиши бўйича эришган асосий ютуқлар ҳамда давлат органлари ва ташкилотлари фаолиятида учраётган камчиликлар юзасидан Ўзбекистон Республикаси Президентига ахборот тайёрласин ва ўз расмий веб-сайти орқали эълон қилиб борсин;

"Давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари фаолиятининг очиқлиги тўғрисида"ги Қонун амалга оширилиши устидан **назоратни**, шунингдек, Жаҳон одил судлов лойиҳасининг "Ҳукуматнинг очиқлиги" индикатори бўйича **Ўзбекистон Республикасининг ўрнини яхшилашга оид комплекс чора-тадбирларни амалга оширсин.**

8. Давлат органлари ва ташкилотларининг **ахборот хизматлари** ҳамда **мурожаатлар билан ишлаш бўлинмалари**га мазкур органларда очиқликка оид қонунчилик ҳужжатларининг ижро этилишини ўз вақтида ва сифатли таъминлаш вазифаси юклатилсин.

9. Давлат хавфсизлик хизмати Адлия вазирлиги, Агентлик ҳамда бошқа манфаатдор вазирлик ва идоралар билан биргаликда **уч ой муддатда** қуйидагиларни назарда тутувчи **"Давлат сирларини сақлаш тўғрисида"ги янги таҳрирдаги қонун** лойиҳасини ишлаб чиқсин ва белгиланган тартибда киритилишини таъминласин:

чеклаб қўйилган ахборотлар рўйхати, ундан фойдаланиш ва маълумотларни бундай ахборотлар жумласига киритиш ҳамда чиқариш асослари, муддатлари ва тартиби;

чеклаб қўйилган ахборотлар рўйхатига кирмайдиган маълумотларни махфийлаштиришни тақиқлаш;

чеклаб қўйилиши фуқароларнинг шахсий хавфсизлигига таҳдид соладиган ахборотларнинг давлат сирларига киритилишини ман этиш;

фуқаролар, давлат органлари ва бошқа ташкилотларнинг давлат хизматчилари, чет эл фуқаролари ва фуқаролиги бўлмаган шахсларга давлат сирини ташкил этувчи маълумотлар билан ишда фойдаланишга ижозатни расмийлаштириш шартлари ва тартиблари;

ахборот-коммуникация технологияларининг ривожланиши ва илғор тенденцияларни ҳисобга олган ҳолда давлат сирларини сақлашнинг замонавий механизмларини ишлаб чиқиш ва такомиллаштириш.

10. **Давлат органлари ва ташкилотлари фаолиятида очиқлик даражасини янада ошириш бўйича "Йўл харитаси"** 2-иловага мувофиқ тасдиқлансин.

11. Агентлик Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги, Адлия вазирлиги, Давлат статистика қўмитаси билан биргаликда **2021 йил 1 октябрга қадар** давлат органлари ва ташкилотларида очиқликни таъминлаш бўйича фаолиятни тартибга солувчи, шу жумладан, мониторинг ўтказиш, амалга оширилаётган ишларнинг самарадорлиги ва натижадорлигини баҳолаш, очиқлик индексини ҳисоблашга қаратилган **Давлат органлари ва ташкилотлари фаолияти очиқлигини мониторинг қилиш ва баҳолаш бўйича методикани** ишлаб чиқсин ва белгиланган тартибда киритсин.

12. Белгилаб қўйилсинки, **2021 йил 1 декабрдан бошлаб**:

мазкур Фармоннинг 11-бандида кўрсатилган методика асосида ҳар йил якуни бўйича **давлат органлари ва ташкилотлари фаолиятининг Очиқлик индекси** аниқланади;

Агентлик Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги ҳамда Адлия вазирлиги билан биргаликда белгиланган тартибда давлат органлари ва ташкилотлари фаолиятининг Очиқлик индексини аниқлаш бўйича чораларни кўради, натижаларни ўз расмий веб-сайтлари ва оммавий ахборот воситалари орқали оммага етказилишини таъминлайди.

13. Олий Мажлис палаталарига **ўз расмий веб-сайтларида** қуйидаги маълумотларни жойлаштириш тавсия этилсин:

парламент назорати объектларининг ҳисоботларини эшитиш натижалари бўйича қабул қилинган қарорлар;

Қонунчилик палатасида депутатнинг ҳар бир қонун (қарор) лойиҳасини қабул қилиш ёки рад этишдаги, сенаторнинг ҳар бир қонунни (қарорни) маъқуллаш ёки рад этишдаги иштироки тўғрисидаги маълумотлар;

Олий Мажлис Сенати аъзоси, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси, Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси, халқ депутатлари вилоятлар ҳамда Тошкент шаҳар, туман ва шаҳар Кенгашлари депутатлари, сайлов округлари ҳамда уларнинг электрон почта манзиллари ҳақидаги маълумотлар.

14. **Ўзбекистон Миллий телерадиокомпанияси ва Агентлик:**

а) Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги билан биргаликда оммавий ахборот воситаларида мазкур Фармоннинг мақсад ва вазифаларини ёритишга оид мақолалар ва телекўрсатувларни ташкил этсин;

б) манфаатдор давлат органлари ва ташкилотлар билан биргаликда **2021 йил 1 декабрдан** бошлаб қуйидаги тадбирлар телеканаллар, шунингдек, интернет тармоғи орқали **жонли эфирга узатилишини таъминласин:**

Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенати мажлислари, Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси, халқ депутатлари вилоят, туман, шаҳар Кенгаши сессиялари (ёпиқ мажлислар бундан мустасно);

тарафларнинг розилиги билан фуқаролар ҳуқуқ ва эркинликлари ҳамда жамоат тартибига тажовуз қилувчи, аҳоли соғлиғини сақлаш, экология, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва табиатдан фойдаланиш соҳасидаги, шу жумладан, давлат хизматчиларининг касбий фаолияти билан боғлиқ ҳуқуқбузарликларга оид ишлар, шунингдек, айрим оилавий низоларга оид фуқаролик ишлари бўйича суд мажлислари (ёпиқ суд мажлислари бундан мустасно).

15. Мазкур Фармонда кўрсатилган қоида ва тартибларнинг бузилиши **давлат органлари ва ташкилотлари фаолиятининг очиқлиги тўғрисидаги қонунчилик бузилиши сифатида баҳолансин**.

16. Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги Агентлик, Иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш вазирлиги, Давлат статистика қўмитаси, Адлия вазирлиги ва бошқа манфаатдор вазирлик ва идоралар билан биргаликда халқаро стандартларни инобатга олган ҳолда:

2022 йил 1 январга қадар "Давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари фаолиятининг очиқлиги тўғрисида"ги **янги таҳрирдаги қонун** лойиҳаси концепциясини;

2022 йил 1 апрелга қадар ушбу қонун лойиҳасини ишлаб чиқсин ҳамда белгиланган тартибда Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрациясига киритсин.

17. Агентлик Адлия вазирлиги ҳамда бошқа манфаатдор вазирлик ва идоралар билан биргаликда **икки ой муддатда** қонунчилик ҳужжатларига мазкур Фармондан келиб чиқадиган ўзгартириш ва қўшимчалар тўғрисида таклифлар киритсин.

18. Мазкур Фармоннинг ижросини назорат қилиш Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири А.Н.Арипов ва Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси раҳбари З.Ш.Низомиддинов зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш. МИРЗИЁЕВ

Тошкент шаҳри,
2021 йил 16 июнь

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
ҚАРОРИ

АҲОЛИНИНГ ЖИСМОНИЙ ТАЙЁРГАРЛИК ДАРАЖАСИНИ БАҲОЛАШ ТИЗИМИНИ ЖОРИЙ ЭТИШНИНГ ТАШКИЛИЙ ЧОРА-ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА

(Давоми. Бошланиши 1-бетда).

ёшларда ирода, ўз кучи ва имкониятларига ишонч каби фазилатларни мустаҳкамлаш, уларда жасорат, ватанпарварлик ва садоқат хислатларини ривожлантириш, юртимиз шарафини ҳимоя қила оладиган, жисмонан бақувват ва интеллектуал салоҳиятли Ватан мудофаасига муносиб захира кадрларни тайёрлаш;

республика ҳудудида, шу жумладан, олис ҳудудларда жойлашган қишлоқлар, овуллар, маҳаллаларда аҳолини соғломлаштириш ишларини янада ривожлантириш;

аҳоли жисмоний тайёргарлик даражасини баҳолашнинг халқаро стандартлари ва илғор хорижий тажрибасини татбиқ этиш.

2. Белгилаб қўйилсинки:

баҳолаш тизими бўйича спорт синовлари (кейинги ўринларда — спорт синовлари) **махсус ва ихтиёрий равишда аҳолининг етти ёшдан етмиш ёшгача** бўлган қатлами ва ундан катталарнинг жисмоний тайёргарлигини аниқлайди;

спорт синовлари поғона ва мураккаблик даражасидан келиб чиқиб, **15** турдаги, шу жумладан, **узоқ ва қисқа масофаларга югуриш ҳамда сузиш, турникда тортилиш, анжомларни улоқтириш ва бошқа машқлардан иборат бўлади**;

спорт синовлари иштирокчиларига **11 та ёш тоифаси** бўйича эгаллаган ўрни ва даражасига қараб **спорт разрядлари ва унвонлари берилади** ҳамда улар моддий ва бошқа совғалар билан рағбатлантирилади;

Туризм ва спорт вазирлиги спорт синовлари тадбирлари **ўтказилишининг ташкилотчиси** ҳисобланади.

3. Қуйидагилар:

Спорт синовларининг ўтказилишини таъминлаш бўйича Республика комиссияси (кейинги ўринларда — Республика комиссияси) **таркиби** 1-иловага мувофиқ;

Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳрида спорт синовларининг ўтказилишини таъминлаш бўйича ҳудудий ишчи гуруҳларининг намунавий (кейинги ўринларда — ҳудудий ишчи гуруҳлари) **таркиби** 2-иловага мувофиқ тасдиқлансин.

4. Қуйидагилар белгилансин:

а) Республика комиссиясининг асосий вазифалари этиб:

ҳар йили Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри ҳамда барча давлат органлари ва ташкилотларида спорт синовларини ўтказиш "Йўл харитаси" ва муддатларини белгилаш;

ҳудудий ишчи гуруҳлари ҳамда барча давлат органлари ва ташкилотларининг ушбу соҳадаги фаолиятини мувофиқлаштириш, улар томонидан бажарилган ишлар тўғрисидаги ҳисоботларни эшитиш ҳамда аниқланган камчиликларни бартараф этиб бориш;

спорт синовларини муваффақиятли топширганларнинг юқори рейтинг натижаларини қайд этиш тизимини йўлга қўйиш;

ҳаваскор спортчиларнинг жисмоний ва психологик тайёргарлигини яхшилашга йўналтирилган илмий-инновацион тадқиқотлар олиб борилишини қўллаб-қувватлаш;

жамоатчилик фикрини ўрганиш асосида туман (шаҳар)ларда спорт синовлари ўтказилишининг ташкил этилиши, шунингдек, бу борада яратилган шароитларни мунтазам равишда ўрганиб бориш;

спорт синовларини топширишда рекорд натижаларни қайд этган ғолиб ва совриндорларни рағбатлантириш;

б) ҳудудий ишчи гуруҳларининг асосий вазифалари этиб:

туман (шаҳар)ларда жисмоний фаолликни қўллаб-қувватлаш ва оммавий спортни кенг тарғиб қилиш учун етарли шарт-шароитлар яратиш;

қишлоқ жойларда спорт акциялари, ҳаваскорлик чемпионатлари, конкурсларни ташкил этиш орқали спорт синовлари тарғиботини ҳамда ўтказилишини ташкил этиш;

спорт синовларининг (ихтиёрий ва махсус талабларини бажарган) ғолибларини тақдирлаш ишларини тантанали равишда амалга ошириш;

спорт синовлари ўтказиладиган сана, ўтиш жойи, режаси ва шартлари тўғрисида камида бир ой олдин оммавий ахборот воситаларида эълон берилишини таъминлаш;

туман (шаҳар)ларда спорт синовларининг махсус талабларини бажариш учун алоҳида марказларни ташкил этиш ва зарур ҳолларда спорт синовларини ўтказиш учун хусусий шерикларни жалб этган ҳолда тегишли шарт-шароитларни яратиш;

зарур ҳолларда спорт синовларини такомиллаштириш ва бу борадаги ишлар самарадорлигини ошириш юзасидан таклифлар тайёрлаш ва Республика комиссиясига киритиш;

махсус спорт синовлари натижаларининг жойларда адолат ва шаффофликни таъминлаган ҳолда расмийлаштирилиши юзасидан жамоатчилик назоратини ташкил этиш.

5. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари, барча давлат органлари ва ташкилотлари:

спорт синовларининг ҳар йили мунтазам равишда ўтказиб борилишида аҳолининг барча қатламлари хоҳишларига қараб фаол иштирокини таъминлаш чораларини кўрсин;

спорт синовларини ўтказиш, ғолибларни рағбатлантириш ҳамда меҳнат жамоаларида фаолият юритаётган "Спорт тарғиботчиси" ходимининг қисқа муддатли малака ошириши **билан боғлиқ харажатларни назарда тутсин**.

6. Ўзбекистон Касаба уюшмалари Федерациясига (К.Рафиков):

меҳнат жамоаларида ходимларнинг жисмоний тарбия ва спорт билан шуғулланиши учун зарур шароитлар яратиш чораларини кўриш;

спорт синовларини муваффақиятли топширган давлат органлари ва ташкилотлари ходимларига **ҳар йили бир маротаба дам олиш масканлари ёки санаторийларга имтиёзли йўлланмалар** бериш тартибини жорий этиш тавсия этилсин.

7. Белгилаб қўйилсинки:

а) **Ички ишлар вазирлиги** (П.Бобожонов) — спорт синовларини ўтказишда ҳудудий ишчи гуруҳларига кўмаклашишга, жумладан, маҳалла профилактика инспекторлари томонидан ўз ҳудудида истиқомат қилувчи (доимий ёки вақтинчалик) уюшмаган ёшлар ва аҳолининг рўйхати шакллантирилишига;

б) **Фавқулодда вазиятлар вазирлиги** (А.Қўлдошев) — спорт синовлари ўтказиладиган жойлар (майдонлар ва спорт иншоотлари)да ҳамда уларнинг атрофида фавқулодда вазиятларнинг олдини олишга ва ёнғин хавфсизлигини таъминлаш бўйича барча зарур чораларнинг белгиланган тартибда амалга оширилишига;

(Давоми 3-бетда).

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
ҚАРОРИ

АҲОЛИНИНГ ЖИСМОНИЙ ТАЙЁРГАРЛИК ДАРАЖАСИНИ БАҲОЛАШ ТИЗИМИНИ ЖОРИЙ ЭТИШНИНГ ТАШКИЛИЙ ЧОРА-ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА

(Давоми. Бошланиши 1, 2-бетларда).

в) **Соғлиқни сақлаш вазирлиги** (А.Хаджибаев):

барча давлат органлари ва ташкилотларда фаолият юритувчи жисмоний тарбия ва спорт билан мунтазам шуғулланадиган шахсларни ҳамда жисмоний тарбия ва спорт тадбирларини тайёрлаш ва ўтказиш бўйича масъулларни даврий равишда тиббий кўрикдан ўтказишга;

иштирокчиларга юқори савияда тиббий хизмат кўрсатилишига, спорт тадбирлари ўтадиган жойларда зарур тиббий анжомлар, дори воситалари ҳамда тез ёрдам автомашиналари навбатчилиги ташкил этилишига;

г) **Санитария-эпидемиологик осойишталик ва жамоат саломатлиги хизмати** (Б.Юсупалиев) — спорт синовлари ўтадиган жойларнинг санитария қоидалари, нормалари ва гигиена талабларига мос бўлишига;

д) **Миллий гвардия** (Р.Джураев) — спорт синовлари ўтказиладиган, иштирокчилар жойлашадиган, овқатланадиган, ташриф буюрадиган жойларда ва уларнинг атроф-ҳудудларида жамоат тартибини сақлашга, йўл ҳаракати иштирокчилари учун ажратилган автотранспорт воситаларини йўл-патруль хизмати автомашиналари ёрдамида кузатишга;

е) **Халқ таълими вазирлиги** (Ш.Шерматов) — тизимидаги таълим муассасаларининг ўқувчи ва барча ходимларидан спорт синовларининг қабул қилинишига;

ж) **Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги** (А.Тошқулов) — тизимидаги таълим муассасаларининг талаба ва барча ходимларидан спорт синовларининг қабул қилинишига;

з) **Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазирлиги** (Р.Маматов) ҳамда **Ёшлар ишлари агентлиги** (А.Саъдуллаев) — маҳалла ва қишлоқлардаги банд бўлмаган аҳолининг барча қатламидан спорт синовларининг қабул қилинишига;

и) **Молия вазирлиги** (Т.Ишметов) — мазкур қарорни амалга ошириш билан боғлиқ барча харажатларнинг ўз вақтида молиялаштирилишига;

й) **Мудофаа вазирлиги** (Б.Курбанов), **Ички ишлар вазирлиги** (П.Бобожонов), **Фавқулодда вазиятлар вазирлиги** (А.Қўлдошев), **Миллий гвардия** (Р. Джураев), **Давлат хавфсизлик хизмати** (А.Азизов) — тизимидаги барча ходим ва хизматчилардан спорт синовларининг қабул қилинишига масъул ҳисобланади.

8. Туризм ва спорт вазирлигининг спорт синовларини муваффақиятли топширган шахслар учун **"Жисмоний тайёргарлик даражаси"** кўкрак нишонини таъсис этиш тўғрисидаги таклифи маъқуллансин.

Бунда, спорт синовларининг махсус талабларини бажарган ғолиблар I, II, ва III даражали кўкрак нишонлари билан тақдирланади.

9. Баҳолаш тизими бўйича ёш кўрсаткичларидан келиб чиқиб спорт синовларининг **махсус талабларини** муваффақиятли бажарган шахслар бир йил мобайнида қуйидаги имтиёзлар ва рағбатлантиришлардан фойдаланади:

сафарбарлик чақируви резервидаги ҳарбий хизмат тўловининг **50 фоизини чегирма** билан тўлайди ва муддатли ҳарбий хизматга биринчилар қаторида устунлик билан юборилади;

махсус талабларни бажарган ғолибларга (I ўрин) "Темурбеклар мактаби"га тест синовларисиз танловдан ташқари ўқишга киришда;

бепул тарзда давлат туман (шаҳар) кўп тармоқли тиббиёт муассасасида бир марталик чуқурлаштирилган тиббий кўрикдан ўтади;

махсус талабларни бажарган ғолибларга (I ўрин) умумий фойдаланишдаги давлат йўловчи ташиш шаҳар транспортида бепул ҳамда ҳудудлараро ҳаракатланишда **50 фоиз** чегирмали тўлов билан имтиёзли юриш ҳуқуқи берилади (такси, шу жумладан, йўналишли такси мустасно);

фарзандлари яшаётган жойдаги умумтаълим мактаби, мактабгача таълим ташкилотлари, шунингдек, ёзги соғломлаштириш оромгоҳларига навбатсиз жойлаштирилади;

барча давлат органлари ва ташкилотларининг ходимларига иш жойи ҳисобидан дам олиш масканлари ва санаторийларга бепул йўлланмалар тақдим этилади;

республика миқёсида ишга ёки ўқишга қабул қилинишида жисмоний тайёргарлик талаб этиладиган имтиҳон (олий таълим муассасалари спорт йўналишларидан ташқари), синов, амалий машғулотларда устунлик (имтиҳонда максимал балл ёки амалий машғулотлардан озод қилиниши) берилади.

Белгилансинки, мазкур қарор билан белгиланган спорт синовларини ўтказиш ва ғолибларни рағбатлантириш билан боғлиқ ҳар йилги харажатлар Давлат бюджети параметрларида Туризм ва спорт вазирлиги учун кўзда тутиладиган маблағлар ҳисобидан амалга оширилади.

10. Туризм ва спорт вазирлиги (А.Абдухакимов), Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги (Ш.Садиков) ҳамда манфаатдор спорт федерация (ассоциация)ларининг спорт синовларини баҳолаш тизими меъёрлари, спорт разрядлари ва унвонлари, ўтказиш графиклари ва иштирокчилар учун тавсиялар платформасини (www.jtdss.uz) ҳамда спорт синовлари иштирокчилари ҳақидаги ягона электрон базани яратиш тўғрисидаги таклифи маъқуллансин.

Бунда, Туризм ва спорт вазирлиги (А.Абдухакимов):

а) **2021 йил 1 августга қадар** спорт синовларининг платформаси (www.jtdss.uz) ва ягона электрон базаси фаолиятини тўлиқ йўлга қўйсин;

б) **ҳар йили март ойи** якунига қадар ҳудудлар кесимида спорт синовларини ўтказиш вақти, жойи ва спорт иншоотларининг манзиллари, ҳакамлар ҳақидаги ва бошқа батафсил маълумотларни платформада жойлаштириб борсин ва оммавий ахборот воситалари орқали кенг тарғиб этсин;

в) **ҳар йил** якуни билан спорт синовларини муваффақиятли топширган фуқароларнинг энг юқори натижалари ва рекорд ўрнатганлар тўғрисидаги таҳлилий маълумотларни платформада ва ягона электрон базада юритиш амалиётини жорий этсин.

Платформа ва ягона электрон базани ишлаб чиқиш, уларга хизмат кўрсатиш ва кейинчалик модернизациялаш бўйича буюртмачининг функциялари Туризм ва спорт вазирлигига юклатилсин.

Туризм ва спорт вазирлиги спорт синовларининг платформаси доимий равишда ҳаққоний ва фаол ишлаб туришига, шунингдек, унинг доимий техник қўллаб-қувватланишига, маълумотларни таҳлил қилиш, тузилган рейтинглар шаффофлиги ва ошкоралигини таъминлашга масъул ҳисобланади.

11. Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги (Н.Хусанов) Туризм ва спорт вазирлиги (А.Абдухакимов) билан биргаликда "Ягона меҳнат миллий тизими" идоралараро дастурий-аппарати комплексида электрон маълумотлар алмашинуви асосида фуқароларнинг шахсий маълумотларини спорт синовлари **муваффақиятли топширилганлиги** тўғрисидаги маълумотлар билан тўлдириб бориш амалиётини жорий этсин.

12. Туризм ва спорт вазирлиги (А.Абдухакимов):

а) **бир ой** муддатда Аҳолининг жисмоний тайёргарлик даражасини баҳолаш тизими бўйича спорт синовларини ташкил этиш ва ўтказиш тўғрисидаги низомни, "Жисмоний тайёргарлик даражаси" кўкрак нишони ва гувоҳномасининг тавсифларини тасдиқлаш ҳақидаги Ҳукумат қарори лойиҳасини Вазирлар Маҳкамасига киритсин;

б) **икки ой** муддатда:

Давлат статистика қўмитаси (Б.Бегалов) билан биргаликда аҳолининг спорт синовлари билан қамраб олинишини баҳолаш мезонларини ишлаб чиқиб, барча давлат органлари ва ташкилотлари ходимлари кесимида рейтинг асосида таҳлил қилиш тизимини жорий этсин;

барча давлат органлари ва ташкилотларининг спорт тарғиботчилари томонидан спорт синовлари ўтказилишини таъминласин ҳамда улар томонидан ходимлар ўртасида спорт синовларини топшириш бўйича тарғибот ишларининг олиб борилишини йўлга қўйсин.

13. Ўзбекистон Миллий телерадиокомпаниясига спорт синовларини кенг тарғиб қилиш, аҳолини спорт синовларининг муддати тўғрисида хабардор қилиш мақсадида тегишли телерадиоканаллар эфирида эълонларни намойиш этиш, ғолиб ва совриндорлар фаолияти ҳамда спорт билан шуғулланишнинг инсон ҳаёти ва саломатлигини таъминлашдаги аҳамиятини тарғиб қилувчи кўрсатув ҳамда эшиттиришларни эфирга узатиш тавсия этилсин.

14. Туризм ва спорт вазирлиги манфаатдор вазирлик ва идоралар билан биргаликда икки ой муддатда қонунчилик ҳужжатларига ушбу қарордан келиб чиқадиган ўзгартириш ва қўшимчалар тўғрисида Вазирлар Маҳкамасига таклифлар киритсин.

15. Мазкур қарор ижросини самарали ташкил этишга масъул ва шахсий жавобгар этиб туризм ва спорт вазири ўринбосари А.Қ.Каримов, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши Раиси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимлари белгилансин.

Қарор ижросини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Президентининг маслаҳатчиси А.А.Абдувахитов ҳамда Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари — туризм ва спорт вазири А.А.Абдуҳакимов зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш. МИРЗИЁЕВ

Тошкент шаҳри,
2021 йил 16 июнь

ОЛИЙ ТАЪЛИМ ТИЗИМИДАГИ УСТУВОР ВАЗИФАЛАР БЕЛГИЛАНДИ

1

Таълим жараёни 2001 йилда тасдиқланган стандартлар асосида олиб борилмоқда. Лекин шу даврда Таълимнинг халқаро стандартлари 2 марта янгидан қабул қилинган. Айрим ўқув дарслари замон ва бозор талабига эмас, балки профессор-ўқитувчиларга мослашган. Талабалар ўз йўналишига дахлдор бўлмаган фанлар билан ҳам шуғулланмоқда.

Шу боис мутасаддиларга давлат таълим стандартларини халқаро стандартларга мослаштириш, барча олий таълим муассасаларида ўқув жараёнларини кредит-модуль тизимига ўтказиш бўйича топшириқ берилди. Ўқитилаётган фанларни мазмунан қайта кўриб чиқиб, ортиқча такрорланишларни қисқартириш, бўшаган дарс соатлари ўрнига мутахассислик фанларини кўпайтириш ҳамда талабаларга мустақил илмий изланиш учун имконият яратиш кераклиги таъкидланди. Олий маълумот талаб қиладиган касбларни оптималлаштириб, иқтисодиёт тармоқлари учун зарур янги касблар билан тўлдириш вазифаси қўйилди.

Олий таълим муассасаларининг илмий салоҳияти масаласига алоҳида эътибор қаратилди.

Маълумки, халқаро тажрибада илмий салоҳият 70 фоиздан кам бўлса, бундай университет нуфузли ҳисобланмайди. Юртимизда бу кўрсаткич жуда паст. Мисол учун 24 та олий ўқув юртининг илмий салоҳияти 25 фоизга ҳам бормайди, 19 тасида бирорта профессор ва фан доктори йўқ. Сўнгги 30 йилда атиги 208 нафар профессор-ўқитувчи хорижда илмий даража олган.

Шу боис Президентимиз келгуси йилдан докторантурага квоталар сонини 2 баравар кўпайтириш, кейинги йиллардан ҳар йили 50 фоизга ошириб боришга кўрсатма берди.

Бунинг учун ҳар йили бюджетдан қўшимча 100 миллиард сўм ажратилиши белгиланди. Бундан ташқари, ҳар бир тармоқ ўз соҳасига тегишли олийгоҳларга докторантлар квоталари учун яна 10 миллиард сўмдан ажратади.

Хорижий давлатлардан ўқув ва илмий адабиётларни тўғридан-тўғри харид қилиш, олий таълим муассасалари фондидаги 4 миллионга яқин адабиётларни тўлиқ электрон шаклга ўтказиш зарурлиги қайд этилди. Барча кутубхоналарни ягона тизимга улаб, талаба ва тадқиқотчилар учун туну кун фойдаланиш имкониятини яратиш, плагиатни бартараф этадиган ахборот дастурларини жорий қилиш вазифаси қўйилди.

Олий таълим муассасаларида бюрократия ва коррупция хавфи кўплиги, бунга чек қўйиш учун ўқув жараёнини ташкил этиш ва бошқаришни тўлиқ рақамлаштириш зарурлиги таъкидланди.

Тизимдаги энг муҳим вазифалардан бири — қабул жараёни. Бу йил олий таълимга қабул квотаси сони ўтган йилдагига нисбатан 13 фоизга оширилиб, 181 мингга етказилмоқда. 1 миллион 500 минг нафардан зиёд ёшлар ҳужжат топшириши кутилмоқда. Йиғилишда ушбу жараённи карантин ва хавфсизлик талабларини таъминлаган ҳолда, юқори савияда ўтказиш бўйича топшириқлар берилди.

Ётоқхона ўринлари сонини ошириш масаласига ҳам тўхталиб ўтилди. Бугунги кунда талабалар учун қўшимча 149 мингта тураржойга эҳтиёж мавжуд. Ётоқхоналарни тадбиркорлар билан хусусий шериклик асосида ташкил этиш учун олий таълим муассасаси ҳудудидан ёки унга яқин жойдан аукцион орқали ер ажратилиши белгиланди. Бу биноларнинг биринчи ва иккинчи қавати бизнес учун тадбиркорларга берилиб, юқори қаватлари арзон тураржой бўлади. Талабаларга у ерда яшаш харажатларининг 50 фоизи бюджетдан қоплаб берилади.

Йиғилишда Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигига таълим йўналишлари ва касблар рўйхатини тасдиқлаш, дарсликлар ва ўқув қўлланмаларини тайёрлаш, олий ўқув юртлари бошқарувига малакали кадрларни жамлаш бўйича топшириқлар берилди.

ЎзА.

Марказий Осиё аёлларининг салоҳиятини юзага чиқарувчи форум

ХОТИН-ҚИЗЛАРНИНГ МИНТАҚАВИЙ МУЛОҚОТИ ИҚТИСОДИЙ ҲАМКОРЛИК МАЙДОНИГА АЙЛАНМОҚДА

Танзила НОРБОЕВА, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати Раиси:

— Марказий Осиё етакчи аёллари мулоқоти доирасида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати ва БМТ Тараққиёт дастури томонидан Жаҳон банки ҳамда Европа тикланиш ва тараққиёт банки кўмагида ташкил этилган ушбу халқаро форумда минтақамиздаги давлатлар етакчи аёлларидан ташқари, кўплаб халқаро ташкилотлар раҳбар ҳамда вакиллари қатнашгани ҳам унинг нуфузи ва аҳамиятидан дарак бериб турибди.

Шунга асосан айтадиган бўлсак, мазкур форум минтақа хотин-қизлари ҳаётида ўзига хос бурилиш ясаши, шубҳасиз. Дарҳақиқат, минтақада хотин-қизларнинг иқтисодий йўналишдаги ўзаро ҳамкорлигини ўрнатиш, тўғридан-тўғри бизнес алоқаларини йўлга қўйишга қаратилган ушбу йирик анжуманда нафақат илғор ғоялар, балки амалий қадамлар қўйилди. Форум доирасида ишбилармон аёллар кўргазмаси ташкил этилди, бу ҳам ҳар бир иштирокчи учун фойдали бўлди, десак, муболаға эмас.

Мазкур форумни ўтказиш учун Ўзбекистоннинг танланиши ҳам бежиз эмас. Зеро, охирги йилларда юртимизда гендер тенгликни таъминлаш бўйича салмоқли ишлар қилинди. Ана шу саъй-ҳаракатларнинг эътирофи сифатида Ўзбекистон жорий йилда Марказий Осиё етакчи аёллари мулоқотига раислик қилмоқда.

Сир эмас, минтақамиз аҳолисининг деярли ярми аёллардан иборат. Уларга барча соҳада тенг ҳуқуқлар яратиб бериш долзарб вазифалардан саналади. Қолаверса, бугунги кунда уларнинг жамият ҳаётидаги фаоллиги ошмоқда. Марказий Осиё давлатлари парламентларида аёлларнинг ўрни икки карра ошгани, меҳнатга жалб этилаётганларнинг 65 фоизини аёллар ташкил этаётгани ҳам уларсиз иқтисодиётни ривожлантириш мумкин эмаслигини кўрсатиши баробарида, нозик хилқат вакиллари ҳуқуқий ҳимоясини янада кучайтириш зарурлигини кўрсатади.

Бу борада Ўзбекистонда эътибор кучайганлигини алоҳида таъкидлаш жоиз. Буни 190 та давлат парламентларини бирлаштирган Парламентлараро Иттифоқ хулосасига кўра, хотин-қизларнинг парламент ва ҳукумат доирасида иштироки бўйича Ўзбекистон Иттифоққа аъзо давлатлар орасида 45-ўринни эгаллагани мисолида ҳам кўрса бўлади. Бу кўрсаткич бўйича мамлакатимиз нафақат минтақадаги, балки қатор ривожланган давлатлар, масалан, АҚШ, Германия, Австралия, Канададан ҳам юқори поғонага кўтарилди. Ваҳоланки, бундан бир неча йил муқаддам Ўзбекистон бу рўйхатда бор-йўғи 128-ўринни банд этган эди.

Энг муҳими, бу йўналишдаги ишлар мамлакатимизда тобора изчиллик касб этмоқда. Яқинда ўтказилган Олий Мажлис Сенатининг ялпи мажлисида яна бир муҳим ҳужжат — 2030 йилгача гендер тенгликка эришиш стратегияси қабул қилингани ҳам шундан далолатдир.

Мазкур ҳужжат орқали хотин-қизларни раҳбарликка тайёрлаб, тавсия этиб борамиз, бандлик масалаларини кучайтирамиз, уларнинг молиявий ресурсларга эгалик қилиш ҳуқуқларини қатъий талаб қиламиз. Аввалгидек бу вазифаларни фақат хотин-қизлар масалалари билан шуғулланадиган ташкилотларгина эмас, балки вазирликлар, ҳокимликлар ҳам бажаради. Қолаверса, аёлларга кредит ажратиш мақсадида республика даражасида хотин-қизлар мақсадли жамғармаси ташкил этилди. Давлат бюджетидан ҳар йили 300 миллиард сўм ажратилиши белгилаб қўйилди. Энди кредит билан боғлиқ муаммолар барҳам топади, 1,5 миллион хотин-қизни камбағалликдан чиқариш бўйича ишлар янада жадаллашади.

Президентимизнинг парламентга йўллаган Мурожаатномасида аёллар тадбиркорлигини ривожлантириш масаласига алоҳида урғу берилган бўлиб, ўтган даврда бу борада ҳам катта ишлар рўёбга чиқарилди. Хусусан, хотин-қизлар тадбиркорлик марказлари очилди. Шу кунгача 30 мингга хотин-қизга касб-ҳунар сирлари ўргатилди.

Биз мезбонлик қилган мазкур халқаро бизнес форуми хотин-қизларнинг иқтисодий ҳуқуқ ва имкониятларини кенгайтиришга қаратилган эзгу ишлар суръатини оширади.

Яқин истиқболда минтақавий мулоқот ҳамкорлик майдонига айланиб, бутун минтақамизда яшаётган опа-сингилларимизнинг орзу интилишларини рўёбга чиқаришга замин яратилади.

Кези келганда айтиш керакки, кўпинча халқаро ташкилотлар, молиявий институтлар кўмагида қатор лойиҳалар амалиётга самарали татбиқ этилади-ю, лойиҳа муддати тугаши билан ишлар бирданига тўхтаб қолади. Шундан келиб чиқиб, лойиҳалар барқарорлигини таъминлаш учун тегишли норматив-ҳуқуқий ҳужжат қабул қилиш фикрини илгари сурдик. Бу ғоя иштирокчилар томонидан қўллаб-қувватланди. Келгусида ушбу йўналишда ҳуқуқий ҳужжат қабул қилиш мақсадга мувофиқ, деган тўхтамга келинди.

Форумда Марказий Осиё етакчи аёллар мулоқоти аъзоларининг қўшма баёноти, Марказий Осиё мамлакатлари тадбиркор аёллари ўртасида барқарор ривожланиш бўйича ҳамкорлик "Йўл харитаси" қабул қилиндики, буларнинг барчаси халқаро анжуманнинг натижаларга бой бўлганидан далолат бериб турибди.

ЯНГИ ИМКОНИЯТЛАР ЭШИГИНИ ОЧИШИГА ИШОНАМИЗ

Аида КАСИМАЛИЕВА, Қирғизистон Республикаси Жогорку Кенеши вице-спикери:

— Ўзбекистон изчил ривожланмоқда. Мамлакат Президенти шахсан хотин-қизлар ҳуқуқларини ҳимоялашга алоҳида эътибор қаратиб келаётир. Хусусан, 2030 йилгача Ўзбекистон гендер тенгликка эришишни мақсад қилгани эътиборга молик. Бу ҳақда бежиз гап очмадик. Яқинда 2030 йилгача гендер тенгликка эришиш стратегияси қабул қилингани ва ушбу ҳужжатда хотин-қизларнинг иқтисодий салоҳиятини юзага чиқариш, гендер тенгликни таъминлашга доир қатор вазифалар қамраб олинганидан яхши хабардорман. Масалан, унда хотин-қизлар тадбиркорлигини ривожлантириш учун Давлат бюджетидан ҳар йили 300 миллиард сўм ажратилиши белгилаб қўйилган. Яна бошқа кўплаб муҳим масалалар ўрин олган. Шу вазифалар амалга ошгач, Ўзбекистоннинг бу борадаги кўрсаткичлари янада яхшиланишига ишонаман.

Тошкентда Марказий Осиё етакчи аёллари мулоқоти доирасида бизнес форумининг ўтказилиши ҳам Ўзбекистоннинг ушбу йўлда собитқадамлигини кўрсатади.

Форум аёллар тадбиркорлигини ривожлантириш бўйича фикр ва илғор тажриба алмашиш имконини бергани билан иштирокчилар учун манфаатли бўлди, деб ўйлайман. Тўғридан-тўғри алоқалар ўрнатиш, ўзаро ҳамкорлик истиқболларини аниқлаш ҳамда Афғонистон, Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон, Туркманистон ва Ўзбекистон аёллари ўртасида ҳамкорлик ҳамда ишбилармонлик шериклигини ўрнатиш бўйича ўтказилган мулоқотлар ана шундай дейишимиз учун асос бўлиб хизмат қилади.

Қирғизистон Ўзбекистон билан ҳамма соҳада фаол ҳамкорлик қилиб келмоқда. Бизда етакчи сектор — енгил саноат. Ушбу йўналиш етакчилари халқаро форум доирасида уюштирилган кўргазмада ўзлари ишлаб чиқарган маҳсулотларни намойиш этишди. Энг муҳими, улар бу ерда ўзлари учун янги ҳамкорларни топди.

Умуман, мазкур нуфузли халқаро анжуман бошқа иштирокчилар қаторида қирғизистонлик тадбиркор аёллар учун ҳам янги имкониятлар эшигини очишига ишонамиз.

«Халқ сўзи».

ГЕНДЕР ТЕНГЛИККА ИНТИЛАЁТГАН ДАВЛАТЛАРНИ БМТ ДОИМ ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАЙДИ

Наталья ГЕРМАН: БМТ Бош котибининг Марказий Осиё бўйича махсус вакили, БМТнинг Марказий Осиё учун превентив дипломатия бўйича минтақавий маркази раҳбари:

— Сўзим аввалида хотин-қизларни қўллаб-қувватлаётган ҳамда гендер тенгликка интилаётган давлатларни Бирлашган Миллатлар Ташкилоти доим қўллашини алоҳида айтиб ўтмоқчиман. Шу маънода, Ўзбекистоннинг гендер тенглиги борасидаги саъй-ҳаракатларини ижобий баҳолаймиз. Бу ерда қонунларнинг қабул қилиниши ва амалга оширилиши хотин-қизларнинг раҳбарлик лавозимларидаги ҳамда меҳнатга лаёқатли аҳолининг умумий сонидаги улуши кўпайишига хизмат қилаётгани, айниқса, эътиборга лойиқ. Бу эса сиёсатчи ва раҳбар аёллар кўрсаткичи ҳамма соҳада ортиб бораётгани, мамлакат гендер тенгликка эришиш йўлидан изчил бораётганидан далолатдир.

Халқаро бизнес форуми бутун дунё пандемия ва унинг оқибатларини бартараф этиш учун катта куч сарфлаётган бир даврда уюштирилиши ҳам бежиз эмас, деб ўйлайман. Гап шундаки, глобал синовлар даврида инсоният, шу жумладан, нозик хилқат вакиллари ҳам катта зиён кўради. Бу уларнинг иқтисодий, ҳуқуқий ҳамда руҳий ҳолатига таъсир қилмасдан қолмайди. Бундай вазиятда опа-сингилларимизга тинчлик ва барқарорлик зарур. Шундагина улар ўзларини ҳар томонлама намоён эта бошлайди.

Бу эса жамиятнинг таъсирчан, таянчга муҳтож қатлами бўлган хотин-қизларнинг эркин фаолият юритиши учун зарур шарт-шароит яратиш ҳамда гендер тенгликни таъминлашни тақозо этади. Буни тушунган ҳолда хотин-қизларга зарур имкониятларни яратиб бераётган давлатларни, такрор бўлса-да айтаман, БМТ доим қўллаб-қувватлайди.

Хотин-қизлар тадбиркорлигини ривожлантириш, бу борада минтақавий ҳамкорлик ўрнатишга қаратилган ушбу форум эса эътирофга муносиб. Чунки бундай халқаро даражадаги катта тадбирлар ҳамкорликни ривожлантиради, иқтисодий масалада янгидан-янги имкониятлар эшигини очади. Зеро, ҳамкорликсиз ривожланишга эришиб бўлмайди. Ўзбекистон Президенти ташаббуси билан яқинда яна бир катта халқаро конференция ўтказилади. Бу ҳам муҳим ва зарурий ташаббус. Шундай амалий ишлар, иқтисодий ҳамкорликлар орқали муаммоларни енгиб ўтамиз.

Айтиб ўтиш керакки, 2022 йилда БМТ доирасида яна йирик тадбирлар ўтказилади. Унда албатта, аёллар

мавзуси ҳам кун тартибига киритилади. Айнан Марказий Осиё минтақасида аёллар потенциали анча юқори. Уни рўёбга чиқаришни БМТ доим қўллаб-қувватлайди.

Қисқача айтганда, давлатнинг тўлақонли фаолият юритиши учун аёллар ҳам тенг ҳуқуқ асосида фаол иштирок этиши керак. Бунда минтақавий мулоқот ва форумлар муҳим ўрин тутади. Ўтказилган халқаро форум ана шу жиҳатлари билан эътиборли бўлди, деб ҳисоблайман.

Олий Мажлис Сенатида

Кеча Олий Мажлис Сенатида Президентимиз раислигида шу йил 8 июнь куни ўтказилган қишлоқ хўжалиги ҳамда тадбиркорликни ривожлантириш орқали аҳоли бандлигини таъминлаш ва озиқ-овқат маҳсулотлари ҳажмини кўпайтириш масалалари бўйича видеоселектор йиғилишида белгиланган вазифалар ижроси ҳамда унда кўтарилган масалаларнинг мазмун-моҳиятини аҳолига етказиш мақсадида семинар ташкил этилди.

ЕРГА ОИД МУЛКИЙ ВА ҲУҚУҚИЙ МУНОСАБАТЛАР ҚАНДАЙ ҲАЛ ЭТИЛМОҚДА?

Семинарни Олий Мажлис Сенати Раисининг биринчи ўринбосари С. Сафоев олиб борди.

Видеоконференцалоқа шаклида ўтказилган тадбирда Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси, халқ депутатлари вилоятлар ва Тошкент шаҳар Кенгашлари котибиятлари мудирлари ҳамда Аграр, сув хўжалиги масалалари ва экология, Маҳаллий бюджетни шакллантириш ва ижро этиш, иқтисодий ислоҳотларни амалга ошириш, тадбиркорликни ривожлантириш масалалари бўйича доимий комиссиялари раислари қатнашди.

Қайд этилганидек, видеоселекторда белгиланган вазифалар ижроси натижасида 457 мингта янги иш ўрни яратиш ҳамда хизмат кўрсатиш ва қишлоқ хўжалиги бўйича қабул қилинган қарорлар ижроси орқали эса иш ўринларини яна 1,5-2 бараварга ошириш мумкин бўлади.

Семинарда Сенатнинг Аграр, сув хўжалиги масалалари ва экология қўмитаси раиси Б. Тожиев озиқ-овқат маҳсулотлари ҳажмини кўпайтириш ҳамда озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлаш масалаларига тўхталиб, шу йил 8 июндаги "Ер муносабатларида тенглик ва шаффофликни таъминлаш, ерга бўлган ҳуқуқларни ишончли ҳимоя қилиш ва уларни бозор активига айлантириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Президент Фармонининг мазмун-моҳияти ҳамда аҳамияти ҳақида батафсил маълумот берди. Хусусан, эндиликда тадбиркорлик учун ерларни тўғридан-тўғри ва текинга бериш амалиётидан бутунлай воз кечилиши ҳамда ерлар ҳамма учун бир хил, ошкора ва электрон аукцион орқали хусусий мулк қилиб сотилиши ёки ижарага берилиши айтиб ўтилди.

Сенатнинг Бюджет ва иқтисодий ислоҳотлар масалалари қўмитаси раиси Э. Гадоев Сурхондарёда бошланган тажриба асосида, ишсиз аҳолига қишлоқ хўжалиги ерларини 10 йил муддатга деҳқончилик билан шуғулланиш учун ижарага бериш тартиби жорий қилинишига эътибор қаратди. Бунинг учун ғалла ҳамда пахтадан бўшаган ерлардан 100 минг гектар ажратилади ва бу тажриба кейинчалик республиканинг бошқа ҳудудларида ҳам амалга оширилади.

Тадбирда Сенат аъзоси И. Нажмиддинов ерга оид мулкий ва ҳуқуқий муносабатларда барқарорликни таъминлаш орқали ерларнинг иқтисодий қийматини белгилаш мақсадида маҳаллий Кенгашлар аъзолари ҳамда сенаторлар ўрганишлар ўтказиб, муаммони аниқлаши лозимлигини таъкидлаб ўтди.

Жумладан, жойларда сайловчилар билан бўлган учрашувларда ернинг ҳисоб-китобини такомиллаштириш, пухталаштириш юзасидан таклифлар бўлгани, тадбиркорларга ишлаб чиқариш ва хизмат шохобчлари ташкил этиш учун юқори балл-бонитетга эга унумдор ер майдонлари ажратиш ҳолатларига йўл қўйилгани ҳамда шу ва бошқа муаммоларни ҳал қилишда ушбу Фармон дастуриламал бўлиши айтилди.

Тадбирда Фармон ижросини таъминлашда маҳаллий Кенгашлар олдида турган долзарб вазифалар бўйича ҳам мулоҳазалар билдирилди.

«Халқ сўзи».

СИЁСИЙ ТАДБИРГА ТАЙЁРГАРЛИК КЎРИШ ВА УНИ ЎТКАЗИШГА ҚАНЧА МАБЛАҒ САРФЛАНАДИ?

Кеча Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссиясининг навбатдаги мажлиси бўлиб ўтди.

Марказий сайлов комиссияси раиси Зайниддин Низомхўжаев олиб борган мажлис кун тартибидан Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш бўйича харажатлар сметасини тасдиқлаш, Марказий сайлов комиссиясининг айрим қарорларига ўзгартириш ҳамда қўшимчалар киритишга оид масалалар ўрин олди.

«Сайлов — 2021»

Таъкидланганидек, "2021 йил учун Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджети тўғрисида"ги Қонунга биноан жорий йилнинг октябрь ойида бўлиб ўтадиган Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш билан боғлиқ харажатларни молиялаштириш мақсадида Марказий сайлов комиссиясига ажратиладиган маблағларнинг чекланган миқдори 300 миллиард сўм этиб белгиланган.

Харажатлар сметасини шакллантириш ва Молия вазирлиги билан келишишда Сайлов кодекси ҳамда халқаро сайлов стандартлари талабларидан, шунингдек, аввалги сайловлар тажрибасини таҳлилий ўрганиш натижаларидан келиб чиққан ҳолда, Президент сайловига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш жараёнида маблағ талаб этиладиган барча жиҳат ҳисобга олинди.

Жумладан, 14 та округ сайлов комиссиясининг ҳар бирига 56 миллион 991 минг сўмдан, шунингдек, қарийб 10 минг 800 та участка сайлов комиссиясининг ҳар бирига 11 миллион 813 минг сўмдан маблағ ажратиш режалаштирилган.

Мажлисда округ ва участка сайлов комиссиялари учун ажратилаётган ушбу маблағларнинг 80 фоиздан кўпроғи мазкур комиссиялар аъзоларининг иш ҳақи, компенсация ҳамда ягона ижтимоий тўловлар учун сарфланиши қайд этилди. Пандемия шароитида сайлов комиссиялари аъзолари ҳамда сайловчиларнинг саломатлиги билан боғлиқ хавфсизлигини таъминлаш учун шахсий ҳимоя воситалари ва дезинфекцияловчи материаллар харидига доир маблағлар ҳам назарда тутилган.

Марказий сайлов комиссияси томонидан тасдиқланган ва ижроси изчил таъминланаётган Сайлов комиссиялари аъзолари малакасини оширишни ташкил этиш концепцияси бўйича тренерлар ҳамда мониторинг гуруҳи аъзоларининг округ ва участка сайлов комиссиялари аъзолигига жалб этиладиган номзодларнинг билими ҳамда кўникмасини ошириш мақсадида "каскад" усулида уюштирилган ўқув машғулотлари учун 18,4 миллиард сўм ажратилиши режалаштирилган. Ушбу маблағнинг 92 фоизи тренерлар ва мониторинг гуруҳи аъзоларининг иш ҳақини ташкил этади.

Марказий сайлов комиссияси томонидан Президент сайловига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш билан боғлиқ марказлашган тартибда харид қилинадиган сайлов жиҳозлари, зарур моддий-техника воситалари, товарлар ҳамда хизматлар учун ҳам маблағ ажратилади.

Мажлисда Марказий сайлов комиссиясининг бир қатор қарорлари сайлов қонунчилигига киритилган ўзгартиш ва қўшимчаларга мувофиқлаштирилди. Жумладан, сайлов ва референдумни ташкил этиш ҳамда ўтказиш соҳасидаги ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар илгари маъмурий судлар томонидан кўриб чиқилган бўлса, бундан буён жиноят ишлари бўйича туман, шаҳар судлари томонидан кўриб чиқилади. Бу қоида Марказий сайлов комиссиясининг тегишли қарорида ҳам мустаҳкамланди.

Энди сайловчилар билан учрашувлар каби оммавий тадбирлар уларнинг ўтказилиш жойи ва вақти ҳақида туман (шаҳар) ҳокимликлари камида уч кун олдин ёзма равишда хабардор қилинган ҳолда ўтказилади. Бунда, ушбу оммавий тадбирларни ўтказиш учун рухсатнома талаб этилмайди.

Аввал Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловини ўтказишда округ сайлов комиссиялари 9 — 11 нафаргача аъзодан иборат таркибда тузиларди. Бўлиб ўтадиган Президент сайловида мамлакатимиз бўйича ўн тўртта округ сайлов комиссияси фаолият юритиши, айрим округларда сайлов участкалари сони мингтагача етиши, сайлов участкаларининг баъзиларида эса уч минг нафаргача сайловчи рўйхатга олинишига эътибор қилинса, округ сайлов комиссиялари таркибини кенгайтириш зарурлиги аён бўлади.

Шу муносабат билан Сайлов кодексига киритилган ўзгартишга асосан, Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловини ўтказиш бўйича округ сайлов комиссиялари таркибини 11 — 21 нафаргача белгилаш юзасидан Марказий сайлов комиссиясининг тегишли қарорига ўзгартириш ва қўшимчалар киритилди.

Мажлисда Марказий сайлов комиссиясининг ваколатларига тааллуқли бошқа айрим масалалар ҳам кўриб чиқилди ва тегишли қарорлар қабул қилинди.

**Раҳим ШЕРҚУЛОВ
(«Халқ сўзи»).**

Парламентдаги мухбиримиз хабар қилади

ЧАҚИРИЛУВЧИЛАРНИ ТИББИЙ КЎРИКДАН ЎТКАЗИШ БИЛАН БОҒЛИҚ АЙРИМ МАСАЛАЛАР МУҲОКАМАСИ

Олий Мажлис Қонунчилик палатасининг Мудофаа ва хавфсизлик масалалари қўмитаси томонидан Тошкент шаҳри, Хоразм, Бухоро ва Андижон вилоятларида муддатли ҳарбий хизматга чақирилаётган фуқароларни тиббий кўрикдан ўтказиш ҳолати назорат-таҳлил тартибида ўрганилди. Мазкур ўрганиш якунлари кеча қўмита йиғилишида атрофлича муҳокама қилинди.

Йиғилишда Қонунчилик палатаси депутатлари, Мудофаа, Соғлиқни сақлаш вазирликлари, вилоятлардаги мудофаа бўлимларида ташкил этилган ҳарбий-тиббий ва ҳудудий тиббий комиссиялар масъул раҳбарлари ҳамда оммавий ахборот воситалари вакиллари қатнашди.

Қўмита томонидан ўрганишлар жараёнида чақирилувчиларни ҳарбий хизматга чақириш тизимини такомиллаштириш, ҳарбий хизматга чақирилаётган фуқароларни тиббий кўрикдан ўтказиш, мазкур жараённи амалга оширишда очиқлик ва ошкораликни таъминлаш, шунингдек, муддатли ҳарбий хизматга чақириш жараёнидаги бир-бирини такрорловчи тадбирларга барҳам бериш бўйича кўрилаётган чораларнинг самарадорлигига алоҳида эътибор қаратилди.

Шу билан бирга, мудофаа ишлари бўлимларида фуқароларни муддатли ҳарбий хизматга чақириш вақтида ташкил этилган тиббий кўрик ҳолати, тиббий кўрикдан ўтказиш сифати ва самарадорлигини кўтариш борасида амалга оширилган ишлар ўрганилди ҳамда таҳлил қилинди.

Тадбирда қайд этилганидек, 2021 йилги чақирув мавсумида мудофаа ишлари бўлимларида фуқароларни тиббий кўрикдан ўтказиш учун 188 та ҳудудий тиббий комиссия тузилиб, уларга соғлиқни сақлаш тизимидан 1,5 мингдан зиёд малакали мутахассислар жалб этилган. 284 мингдан ортиқ чақирилувчилар тиббий кўрикдан ўтказилган. Мудофаа ишлари бошқармалари қошида тузилган 14 та ҳарбий-тиббий комиссия таркибига 45 нафардан зиёд малакали тиббий мутахассислар соғлиқни сақлаш соҳасидан, Мудофаа вазирлиги ҳарбий-тиббий муассасаларидан 60 га яқин ҳарбий-тиббий ходимлар жалб қилинган.

Муҳокамаларда депутатлар чақирилувчиларни тиббий кўрикдан ўтказиш билан боғлиқ ўз ечимини кутаётган айрим масалаларга эътибор қаратди ва уларни бартараф этиш бўйича ўзларининг таклифларини берди. Шунингдек, халқ вакиллари ўрганиш жараёнларидан келиб чиқиб, чақирув пунктларининг моддий-техника базасини янада яхшилаш, зарур тиббий жиҳозлар билан таъминлаш, тиббий комиссия аъзоларининг малакасини мунтазам ошириб бориш, уларни рағбатлантириш каби масалаларни ҳам атрофлича муҳокама қилди.

Йиғилишда тиббий кўрикдан ўтказиш сифати ва самарадорлигини ошириш, ҳарбий-тиббий ҳамда ҳудудий тиббий комиссиялар фаолиятида мавжуд муаммоларни бартараф этишга қаратилган қўмитанинг тегишли қарори қабул қилинди.

АНИҚЛАНГАН КАМЧИЛИКЛАР БАРТАРАФ ЭТИЛАДИ

Олий Мажлис Қонунчилик палатасидаги Аграр ва сув хўжалиги масалалари қўмитаси томонидан 2020 йил 11 декабрдаги "Қишлоқ хўжалигида сувни тежайдиган технологияларни жорий этишни янада жадал ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Президент қарори ижросини Самарқанд ва Фарғона вилоятларида назорат-таҳлил тартибида ўрганиш якунларига бағишланган тадбир ўтказилди.

Унда Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутатлари, Сув хўжалиги, Қишлоқ хўжалиги, Молия, Энергетика вазирликлари, "Агробанк" тижорат акциядорлик банки, "Ўзмиллийбанк" АЖ, Самарқанд ва Фарғона вилоятлари ҳокимлиги вакиллари иштирок этди.

Қарор ижросини таъминлаш юзасидан вилоятларда муайян тадбирлар амалга оширилган. Хусусан, Самарқанд вилоятида 2021 йилда 19 минг 329 гектар майдонда сув тежовчи технологияларни жорий қилиш ҳамда суғориладиган 9 минг 800 гектар ерни лазерли ускуна ёрдамида текислаш орқали 29 минг 129 гектар майдонда сувдан фойдаланиш самарадорлигини ошириш белгилаб олинган.

Ўрганишларда маълум бўлдики, Фарғона вилоятида жорий йил якунига қадар вилоят бўйича 18 минг гектар пахтазорни, 2 минг 228 гектар боғ, 1 минг 450 гектар узумзорни томчилатиб суғориш, 2 минг 700 гектар далада ёмғирлатиб суғориш тизимини жорий этиш, 4 минг 200 гектар шоли етиштириладиган майдонни лазерли ускуна орқали текислаш ишларини амалга ошириш режалаштирилган.

Аммо 2021 йил 1 апрелга қадар сувни тежайдиган суғориш технологиялари жорий қилинган майдонларга сервис хизмати кўрсатишни ҳамда ҳар бир туманда камида битта сув тежовчи технологияларнинг асбоб-ускуналари ва бутловчи қисмлари савдо шохобчасини ташкил қилиш белгиланган бўлишига қарамасдан, аксарият туманларда бу бажарилмаган.

Шунингдек, 10 апрелга қадар талабгорлар билан сув ва электр энергияси истеъмоли бўйича тегишли шартномалар расмийлаштириш ҳамда талабномага мувофиқ электр энергияси ва сув билан узлуксиз таъминлаш белгиланган бўлса-да, шартномалар тўлиқ расмийлаштирилмагани аниқланди. Бу, ўз навбатида, сув истеъмолчилари уюшмаси (СИУ) томонидан талабгорларга сувни тўғри тақсимлашда мураккабликлар келтириб чиқармоқда.

Қайд этилганидек, тижорат банклари томонидан фермер хўжаликларига мазкур технологияни жорий қилиш учун имтиёзли асосда кредит берилиши кўзда тутилган бўлса-да, ҳозирги кунда ушбу фермер хўжаликларига ресурс йўқлиги айтилиб, кредит ажратилиши мавҳумлиги билдирилган.

Тадбирда кун тартибидаги масала атрофлича муҳокама қилиниб, аниқланган камчиликларни бартараф этишга қаратилган қўмитанинг тегишли қарори қабул қилинди.

Мунисхон КАРИМОВА.

ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИНИ ТАЪМИНЛАШ ВА КОРРУПЦИЯГА ҚАРШИ КУРАШИШ:

ЖАМИЯТ ТАРАҚҚИЁТИНИНГ МУҲИМ ОМИЛИ

Пойтахтимизда Иқтисодий ҳамкорлик ташкилоти (ИҲТ)га аъзо давлатлар коррупцияга қарши курашиш идоралари раҳбарлари ва омбудсманларининг тўртинчи йиғилиши бўлиб ўтди. Унда аъзо давлатлар мутасадди идораларининг 40 дан ортиқ вакиллари иштирок этди.

Мулоқот

Айтиш жоизки, ИҲТ — аъзо мамлакатларнинг иқтисодий, маданий, фан ва техникавий ҳамкорлиги бўйича ташкил этилган халқаро минтақавий ташкилотдир. Мазкур нуфузли минтақавий бирлашманинг асосий мақсади савдо, инвестициялар, инновациялар, транспорт, коммуникациялар, энергетика, қишлоқ хўжалиги ҳамда саноат каби устувор йўналишларда давлатлар ўртасида ҳамкорликни ривожлантиришдан иборат.

Тадбирда ушбу тузилмага аъзо Ўзбекистон, Туркия, Эрон, Покистон, Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон, Туркманистон, Озарбайжон ва Афғонистон давлатларининг коррупцияга қарши курашиш идоралари раҳбарлари ҳамда омбудсманлари амалга оширилаётган ислоҳотлар, қабул қилинган қонунлар ҳамда қарорлар, коррупцияга қарши курашишда омбудсманларнинг ўрни, бу жараёнда инсон ҳуқуқлари ва эркинликларини ҳимоя қилиш кафолатлари ҳақида маълумотлар берди.

Ўзбекистон Республикаси коррупцияга қарши курашиш миллий кенгаши раиси Т. Норбоева ҳамда ИҲТ Бош котиби ўринбосари Ж. Асанов аъзо мамлакатларнинг коррупцияга қарши курашиш идоралари раҳбарлари ҳамда омбудсманлари амалга ошираётган ислоҳотлар, қабул қилинган қонунлар ва қарорлар, коррупцияга қарши курашишда омбудсманларнинг ўрни, бу жараёнда инсон ҳуқуқлари ҳамда эркинликларини ҳимоя қилиш кафолатлари ҳақида сўз юритди.

Қайд этилганидек, мамлакатимизда коррупцияга қарши курашиш — Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (омбудсман) фаолиятининг устувор йўналишларидан ҳисобланади. Шу нуқтаи назардан, Омбудсман давлат органлари ва ташкилотлари ҳамда уларнинг мансабдор шахслари томонидан инсон ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатлари тўғрисидаги қонунчиликка риоя этилиши устидан парламент назоратини амалга ошириб, фуқароларнинг мурожаатларини кўриб чиқиш орқали уларнинг ҳуқуқ ҳамда эркинликлари чекланишига сабаб бўлган коррупциявий ҳолатларни бартараф этиш бўйича чоралар кўради. Ушбу йўналишларда Бош прокуратура, Коррупцияга қарши курашиш агентлиги сингари идоралар билан ҳамкорлик қилиб келинмоқда.

Минтақавий мулоқот коррупцияга қарши курашиш борасида кўплаб маълумотлар ва таклифлар ўртага ташланди. Ўзаро тажриба алмашилди ҳамда соҳа бўйича муносабатлар янада мустаҳкамланди.

Анжуманнинг яна бир муҳим қисми Минтақавий марказ фаолиятини ташкил қилишга бағишланди. Қайд этилдики, марказ Эрон давлатининг Теҳрон шаҳрида жойлашади ва унда ИҲТга аъзо давлатларнинг коррупцияга қарши курашиш идоралари раҳбарлари ҳамда омбудсманларининг ўзаро ҳамкорлиги мувофиқлаштирилади. Минтақавий марказ давлатларнинг коррупцияга қарши курашиш тизими билан боғлиқ ташкилий масалаларига кўмаклашади. Марказ фаолиятида соҳада халқаро тажриба ҳамда билим алмашиш механизми йўлга қўйилади, муҳим сиёсий тадбир ва анжуманлар ўтказилади. Бундай Минтақавий марказнинг ташкил қилиниши, ташкилотга аъзо ҳар бир давлат учун муҳим сиёсий аҳамият касб этади.

Йиғилиш доирасида Олий Мажлиснинг Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (омбудсман) Феруза Эшматова Туркия парламентининг Бош омбудсмани Шереф Малкоч ҳамда Озарбайжон Республикаси Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (омбудсман) Сабина Алиева билан учрашди ва икки томонлама ҳамкорлик алоқаларини мустаҳкамлаш бўйича келишиб олинди.

Қатнашчилар анжуманнинг коррупцияга қарши курашиш сиёсатида муҳим ўрин эгаллашини инобатга олиб, кўтарилган ташаббуслар, қабул қилинаётган ҳужжатлар ҳар бир давлат учун амалий аҳамиятга эга эканлигини таъкидлади. Коррупция — иқтисодий ривожланишга катта тўсиқ эканлиги боис ҳамкор давлатлар савдо ва инвестиция алоқаларини ривожлантиришда рақамли технологиялар ва электрон тижоратни кенг жорий этиш масалаларига тўхталиб ўтилди.

Форум якуни бўйича аъзо давлатлар ўртасида коррупцияга қарши курашиш сиёсатини амалга оширишда минтақавий ҳамкорликни янада кенгайтириш юзасидан таклифлар ишлаб чиқилди.

«Халқ сўзи».

Сўз — иштирокчиларга

**Феруза ЭШМАТОВА,
Олий Мажлиснинг Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (омбудсман):**

— Коррупция ҳар қандай давлат ва жамият ривожига жиддий салбий таъсир кўрсатувчи хавфли омил, мамлакатларга таҳдид солувчи мураккаб ижтимоий-сиёсий, иқтисодий ҳодиса.

Бу омил туфайли давлатнинг ривожланиши секинлашади, демократик институтларга путур етади. У қонун устуворлигига жиддий зиён етказади. Шу билан бирга, унинг таъсири остида фуқароларнинг ижтимоий адолатга, ҳақиқатга ва давлат органларига ишончи йўқолади. Ҳар қандай жамият учун ушбу жиноятга қарши курашиш энг долзарб масалалардан биридир.

**Шереф МАЛКОЧ,
Туркия Бош омбудсмани:**

— Биз ушбу форумда ИҲТга аъзо ҳар бир давлатнинг коррупцияга қарши курашиш йўллари ва янгича усуллари бўйича мулоқотга киришган ҳолда ўзаро фикр алмашдик. Бу соҳадаги ҳамкорлик барча давлатлар учун ҳам ғоят муҳим, албатта.

Анжуман айнан юртингизда ўтказилгани бежиз эмас. Зеро, Ўзбекистонда кейинги йилларда коррупцияга қарши курашиш борасида салмоқли ишлар амалга оширилмоқда. Буни олиб борилаётган туб ислоҳотлар натижасида кўриб, кузатиб турибмиз. Мазкур соҳада ўзаро ҳамкорлигимизни янада мустаҳкамлашдан манфаатдормиз. Зеро, коррупция иллатига бутунлай чек қўйиш ҳар қандай мамлакат тараққиёти учун жуда муҳим масала.

**Акмал БУРҲОНОВ,
Коррупцияга қарши курашиш агентлиги директори:**

— Тузилма доирасида коррупцияга қарши курашиш бўйича алоҳида марказ ташкил қилинган. Тадбирда мана шу марказ фаолиятини янада такомиллаштириш, иккинчидан, уни аниқ йўналишлар асосида мустаҳкамлаш ва ўзаро алоқаларни кучайтириш масалалари муҳокама этилди.

Тадбир якунида давлатлар ўртасида коррупцияга қарши курашиш сиёсатини амалга оширишда минтақавий ҳамкорликни янада кенгайтириш мақсадида таклифлар ишлаб чиқилди ва улар иштирокчилар томонидан қабул қилинган Тошкент декларациясида ўз аксини топди. Унда ИҲТга аъзо давлатлар ўртасида коррупцияга қарши курашишда ҳамкорликни қўллаб-қувватлаш йўллари ҳамда усуллари, мавжуд муаммоларни биргаликда ҳал этиш, умуман, соҳада минтақавий ҳамкорликни кенгайтириш масалалари ўрин олди. Албатта, бу келгусида ўз самарасини беради.

**Сабина АЛИЕВА
Озарбайжон Республикаси Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (омбудсман):**

— Ҳамкорликда ишлашнинг фойдали ва самарали томонлари жуда кўп бўлади. Бунга шу кунга қадар ўзаро алоқада фаолият юритиб келаётган нуфузли тузилма — Иқтисодий ҳамкорлик ташкилоти (ИҲТ)га аъзо давлатлар ҳамкорлиги ҳам мисол бўла олади.

Бугунги форум юқори савияда ва ўзаро самимий руҳда ўтказилгани билан ҳам менда катта таассурот қолдирди. Ўзбекистон сўнгги йилларда инсон ҳуқуқ ҳамда эркинликларини таъминлаш, коррупцияга қарши курашиш ва бошқа соҳаларда ҳам яхши натижаларга эришиб бормоқда. Буни жаҳон ҳамжамияти ҳам эътироф этмоқда.

Анжуман доирасида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (омбудсман) билан учрашиб, икки томонлама алоқаларни янада мустаҳкамлаш юзасидан ўзаро келишиб олдик. Ўйлайманки, бу йўналишлар бўйича ҳамкорлигимизни янги босқичга олиб чиқади.

17 июнь — Бутунжаҳон чўлланишга қарши кураш куни

ТАБИАТ ВА АТРОФ-МУҲИТГА МУНОСАБАТНИНГ ЯНГИ ТИЗИМИ ЭКОЛОГИК БАРҚАРОРЛИК КАФОЛАТИДИР

Бугунги кунда чўлланиш дунёнинг юздан ортиқ мамлакатларига таҳдид қилмоқда. Ачинарлиси, бу кўп жиҳатдан инсон омилига боғлиқ бўлиб, табиатдан аёвсиз фойдаланиш оқибатида тупроқ ва шамол эрозияси чўлланиш жараёнларини янада тезлаштиряпти.

Ўзбекистоннинг 70 фоизи ёки 31,4 миллион гектар ери қурғоқчил майдонлар бўлиб, улар, асосан, табиий шўрланган, кўчма бархан қумликлар ва қумликлардан иборат чўл ҳамда иссиқ гармсел шамоллари таъсиридаги ҳудудлардир. Чўлланиш ва қурғоқчиликка қарши курашиш масалалари мамлакатнинг барқарор ривожланишини таъминлашда устувор ўрин эгаллаб, ҳозирги вақтда қарийб 10 миллион гектар яйлов тубдан яхшиланишга муҳтож.

Шу билан бирга, Орол денгизи сув сатҳининг қуриши туфайли Ўзбекистонда яна қўшимча 3 миллион гектардан ортиқ майдонда "Оролқум" саҳроси пайдо бўлди. Натижада ушбу ҳудудда экологик муҳит ёмонлашиб, чўлланиш жараёнлари янада кучайди ва кўплаб ижтимоий муаммоларни юзага келтирди.

Мураккаб ҳамда кенг кўламли экологик муаммолар кўп тармоқли ва комплекс ёндашувни ҳамда бозор муносабатларининг шаклланиш шароитида ўта чегараланган ички ресурсларни талаб этади. Бу муаммоларни ечишда ташқи молиявий манбаларни жалб қилиш муҳим аҳамият касб этади. Шу боис Ўзбекистон халқаро молия институтлари ва ташкилотлари билан ҳамкорлик асосида халқаро экологик майдонга интеграциялашувни янада кучайтиришни бошлади.

Тараққиётнинг ҳозирги босқичида инсон билан табиатнинг ўзаро таъсирига оид бир қатор муаммоларни ҳал этиш фақат бир мамлакат доирасида чекланиб қололмайди. Уларни бутун сайёрамиз кўламида ҳал қилиш зарур. Шу сабабли ҳам 1994 йил декабрь ойида БМТ Бош Ассамблеяси қабул қилган резолюцияга асосан 17 июнь — "Бутунжаҳон чўлланишга қарши кураш куни" деб эълон қилинган.

Ушбу санада дунё мамлакатлари ерларнинг таназзулга учрашини камайтириш бўйича муаммоларни ҳал этишга йўналтирилган қарорлар қабул қилиб, турли тадбирлар ўтказади ва уларда аҳолининг кенг қатлами фаол иштирок этишини таъминлаш орқали чўлланиш ҳамда қурғоқчиликнинг салбий оқибатларини бартараф этиш бўйича кенг кўламли амалий ишлар олиб борилади.

Президентимизнинг 2019 йил 22 февралдаги "Ўзбекистон Республикасида чўлланиш ва қурғоқчиликка қарши курашиш бўйича ишлар самарадорлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги

қарорига асосан, Ўрмон хўжалиги давлат қўмитаси БМТнинг қаттиқ қурғоқчиликни бошдан кечираётган ва (ёки) чўлга айланиб бораётган мамлакатларда чўлланишга қарши кураш бўйича конвенцияси талабларини бажариш доирасида Ўзбекистон Республикасининг миллий ваколатли органи, деб белгиланди.

Айни пайтда мамлакатимизда чўлланишга қарши курашнинг Миллий дастури ишлаб чиқилган бўлиб, унга асосан, ерлар деградацияси ҳажмини қисқартириш ёки унинг олдини олиш, деградацияга учраган ва чўлланишга дучор бўлган ерларни қайта тиклаш бўйича муайян ишлар амалга оширилиши белгилаб олинган.

Глобал иқлим ўзгариши шароитида чўлланиш ва қурғоқчилик жараёнлари табиий равишда тезлашар экан, жамиятнинг келгусидаги барқарор ривожланиши ҳамда экологик хавфсизлиги ушбу жараёнга қарши курашишнинг инновацион, креатив ёндашувларига узвий боғлиқ бўлиб қолади. Шундай экан, Ўзбекистон халқаро муносабатларнинг тенг ҳуқуқли субъекти сифатида глобал иқлим ўзгариши шароитида чўлланиш ва қурғоқчиликка қарши курашиш бўйича зарур чораларни кўриши лозим.

Хулоса ўрнида айтганда, табиат билан ўзаро муносабатнинг янги сифатли асосини кафолатловчи ҳаёт тарзи ва атроф-муҳитга муносабатнинг янги тизими экологик барқарорлик ҳолатига кафолат бўлади. Бу борадаги асосий вазифамиз эришилган натижаларда тўхтаб қолмасдан, белгиланган мақсадлар сари дадил олға интилишдан иборат.

**Ислом ХУШВАҚТОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати.**

ПАХТА СИЁСАТИ ВА МОНОКУЛЬТУРАСИ

ПРЕЗИДЕНТИМИЗНИНГ КЛАСТЕР ҒОЯСИ УНДАН ЧИҚИШДА ҲАЛ ҚИЛУВЧИ АҲАМИЯТ КАСБ ЭТМОҚДА.

◄1

Афсуски, мустақилликка эришганимиздан кейин ҳам халқимиз асосий экинга айланган пахта машаққатларидан тўлиқ қутула олмади. Гарчи унга нисбат бериладиган "стратегик хом ашё" иштибоҳининг оҳори аллақачон тўкилган бўлса-да, пахтачиликнинг оғир юки барибир фарзандларимиз, хотин-қизларимиз, қўйингки, миллатимиз елкасини зил-замбилдек босиб, эзғилаб турарди. Фақат Президент Шавкат Мирзиёевнинг қатъий иродаси туфайли ҳаммаси ўз ўзанига туша бошлади. Халқимиз пахта мавсумига "кўпга келган тўй" деб қарамайдиган бўлди. Энди йиғим-терим пайтида суяги қотмаган гўдакларни мактаб партасидан ҳеч ким қувиб солмайди. Қуволмайди ҳам. Талаба-ёшлар ўқув йилининг тенг ярмини далада чигит чувиш билан ўтказишмайди. Бунга жалб этишга бировнинг ҳадди сиғмайди!

Бугун замон зайлига ҳамоҳанг қарашлар ўзгарди. Тафаккур уйғонди. Ҳозирги пайтда ишга талаб, масалага муносабат тамомила бошқача. Ҳа деганда, далага ҳайдаладиган ўқитувчи ва шифокорларнинг кўкрагига шамол тегди. Ҳамма ўз иши билан шуғуллана бошлади. Инчунин, пахтачилик билан даланинг эгаси бўлган деҳқонлар, қишлоқ хўжалиги ходимлари, фермерлар ҳамда кластерлар машғул холос.

Аслида ҳам шундай бўлиши керак эмасми?! Афсуски, ҳаётнинг ушбу оддий, аммо аччиқ ҳақиқати қарор топиши учун халқимиз не-не машаққатларни бошидан кечирмади, дейсиз.

II

Президентимиз 2018 йили Сирдарё вилояти фаоллари йиғилишида пахтачилик масаласига тўхталар экан, жумладан, шундай деганди: "Бўлса-бўлмаса пахта экавериш, уни арзон нархда хом ашё сифатида сотиш — иқтисодиётни тушунмаслик. Энди пахтани фақат рентабеллиги бор жойларда экамиз".

Ўшанда залда ўтирганларнинг айримлари кутилмаганда янграган бу сўзлар мағзини чақа олмай ҳанг-манг бўлиб қолишгани рост. Неча ўн йиллар давомида пахта ва ғалладан бошқа зироатни билмаганлар учун бу томдан тараша тушгандек ҳолат эди-да.

Эндиликда остонамиз олдигача чигит экишга мажбур эмасмиз. Аксинча, пахта майдонлари йил сайин қисқартирилиб, бутун бошли туманларда умуман чигит экилмаяпти. Пахтадан бўшаган майдонларга озиқ-овқат ва озуқабоп экинлар жойлаштирилмоқда, янги боғ-роғлар барпо этиляпти. Зеро, бугунги шиддаткор ислоҳотлар қўяётган талаб ҳам шу: нимаики кўп даромад келтирса, ташқи бозорда қайси маҳсулотга талаб юқори бўлса, ўша экилсин! Бу мамлакат қишлоқ хўжалигида чинакам янгиланишлар кузатилаётганидан далолат эмасми?!

Айни пайтда Китоб, Асака, Ургут, Булунғур, Жомбой, Зангиота, Қибрай, Паркент, Қувасой сингари 30 дан зиёд туманлар пахта етиштиришдан халос этилган. Табиати, иқлими мева-сабзавотчилик учун жуда мос бўлган бундай ҳудудларда узум, мева-чева, полиз ва картошка етиштирилиб, ички бозор сервитамин неъматлар билан тўлдириляпти, катта қисми эса экспортга чиқарилмоқда. Бинобарин, озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлаш дунё афкор оммасининг бирламчи ташвишига айланган ҳозирги шароитда Ўзбекистоннинг ширин-шакар мева-сабзавотлари пахта хом ашёсидан кўра кўпроқ фойда келтиради.

III

Яқин-яқингача даврларда жаҳон иқтисодиёти, олис-яқин давлатлардаги бугунги аҳвол ҳақида ўзаро баҳс-мунозара кетса, биз, албатта, халқимиз пахтакор эканлигидан ғурурланардик. "Оқ олтин" етиштиришу унинг экспорти бўйича олдинги сафларда эканлигимизни айтиб мақтанишга одатлангандик.

Чиндан ҳам, халқимиз миришкор, деҳқончиликнинг ҳадисини олган. Буёғини сўрасангиз, энг катта майдонларда ғўза ўстирган ҳам, рекорд даражада ҳосил йиққан ҳам ўзимиз. Бироқ ундан қандай наф кўрдик? Кўкламдан то кузаккача даладан бери келмаган деҳқон, уни битталаб йиғиб териб олган қишлоқ аҳли, бирламчи қайта ишлаган саноатчи — борлиғини пахтага берганлар қанча даромад олди?

Ҳеч қанча. Ҳа, энди-эндигина ушбу тармоқнинг фойда-зиёнини амалда ҳис қила бошладик. Аграр соҳа фақатгина пахтачиликдан иборат эмаслигини чуқурроқ англаяпмиз. Тафаккур кенгайди, фитратимиз янгиланмоқда. Натижада асл деҳқончилик маданияти қайта тикланяпти.

Гап шундаки, одамларимиз ҳам салат барги, барокко карами сингари сабзавотлар, нўхат, мош, ловия каби дуккаклилар, кунгабоқар, кунжут, соя каби мойли экинлар етиштириб, пахтадан кўра кўп даромад кўриш мумкинлигини тушуниб етишди. Бу эса ҳар бир ҳудуд зироатчилиги ўз брендини яратишга катта туртки бўлди. Шеробод анорлари ана шу саъй-ҳаракатлар маҳсулидир.

Ҳа, Шеробод туманида етиштирилаётган анорларнинг довруғи етти иқлимга кетди, десак, муболаға эмас. Ҳудуд иқлими ҳам анорчиликка мослашган. Сурхондарёда тез-тез эсиб турадиган Афғон шамоли Шерободни четлаб ўтишига нима дейсиз?! Қолаверса, бошқа жойларда анор танаси анжир, ток сингари қишда кўмилса, бу ерда анорзорларга тупроқ тортишга ҳожат йўқ. Шу боис анор экилмаган хонадонлар деярли йўқ ҳисоби. Аниқроғи, тумандаги 48 та маҳалланинг 33 таси анор етиштиришга ихтисослаштирилган. Уларнинг маҳсулотига хорижликлар талабгир. Ҳар бири 1 килогача тош босадиган ўта мазали "Қора дона", "Қозоқи" навли анорлар Қозоғистон, Россия, Жанубий Корея, ҳатто Европа давлатларига етиб борганига анча бўлди.

Муртазо РАҲМАТОВ, «Ўзбекистон пахта-тўқимачилик кластерлари» уюшмаси раиси, иқтисодиёт фанлари доктори, сенатор.

IV

Пахтанинг ўзи енгилу иши оғир. Деҳқончасига айтганда, серташвиш экин. Суяги далада қотган пахтакорларнинг фикрича, бу йилгидек об-ҳаво шароитида чигитни ернинг намига ундириш нечоғли машаққатли кечган бўлса, баъзида ёғингарчилик мўллигидан уруғ чириб кетгани ҳам кўп кузатилган. Айрим пайтларда энди қўшқулоқ кўрсатган ниҳолларни дўл ва жала ер билан яксон қилгани, оқибатда қайта меҳнат, катта харажат билан такрор уруғ қадалгани ҳам бор гап.

Энди ўзингиз ўйланг, шунча тер тўккан деҳқон ғалвир сувдан кўтарилган пайтда кўкка тикилиб қолса, фойда тугул, қилинган харажати қопланмаса, қўли ишга борадими? Шундай экан, нима қилмоқ керак?

Ишга янгича ёндашув, амалиётга илғор ғояларни жорий этиш зарур. Бу омиллар Президентимиз Шавкат Мирзиёев томонидан сайловолди учрашувларидаёқ илгари сурилиб, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини етиштириш ва чуқур қайта ишлашнинг кластер тизимини йўлга қўйиш — энг мақбул йўл сифатида танланди.

Давлатимиз раҳбари мамлакатимизда илк бор 2017 йилда кенг нишонланган Қишлоқ хўжалиги ходимлари кунига бағишланган тантанали маросимдаги нутқида "...Пахтани етиштиришдан тортиб, ундан тайёр маҳсулот ишлаб чиқаришгача бўлган босқичларни ўз ичига қамраб олган кластер усулига биз Ўзбекистон пахтачилигининг келажаги сифатида қарамоқдамиз", дея алоҳида таъкидлаган эди.

Бинобарин, мазкур янги тузилма ўтган жуда қисқа вақт ичида аграр соҳани ҳаракатлантирувчи етакчи куч — "драйвер"ига айланди. Шу боис бугун нафақат аграсаноат мажмуи, балки у билан бевосита боғлиқ бўлган тармоқлар истиқболи кластер услуби билан боғланяпти. Натижада ишни инновацион усулда ташкил этиш ва юритиш тобора оммалашиб, юртимизда фаолият юритаётган пахта-тўқимачилик кластерлари сони 122 тага етди.

2020 йилда республикамиз бўйича етиштирилган 3 миллион тоннадан зиёд пахта хом ашёсининг асосий қисми пахта-тўқимачилик кластерлари ҳиссасига тўғри келди. Энг асосийси, юқорилик бир йилда ўртача 10 фоизга ошгани, пандемиянинг салбий таъсирига қарамасдан, 1 миллиард долларлик мева-сабзавот экспорт қилингани қишлоқ хўжалигида ишни ташкил этиш ва бошқаришнинг инновацион шакли бўлган кластерлар билан боғланмоқда.

Мана, сизга "занжир"ли ишлаб чиқариш усулининг дастлабки натижалари!

Президентимизнинг қишлоқ хўжалигида амалга ошираётган бундай улкан ислоҳотлари "Хитой мўъжизаси"нинг меъмори деб тан олинган Дэн Сяопин тутган йўлни ёдга солади. Тарихдан маълумки, Дэн Сяопинга Мао Цзэдундан ўта оғир аҳволдаги Хитой мерос қолган эди. Мао бошлаб берган ўтган асрнинг 60-йилларидаги "катта сакраш" иқтисодий сиёсати Хитойнинг саноат базасини кучайтириш ва иқтисодини кўтариш ўрнига хитойликлар учун фожиага айланди.

Дэн Сяопин ҳокимиятга келгач, ислоҳотни, энг аввало, қишлоқ хўжалигидан бошлади:

биринчидан, ерни ҳақиқий эгалари қўлига топширди;

иккинчидан, деҳқонларга эркинлик берди;

учинчидан, бюрократик тўсиқлар бекор қилиниб, аграр соҳага аралашувларга буткул чек қўйди.

Натижа эса ҳаммага маълум. Атиги 10 — 13 йил ичида 1,5 миллиардлик аҳолисини озиқ-овқат билан тўлиқ таъминлаб, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини дунёга экспорт қила бошлади. Шу тариқа Хитой оч ва қашшоқ мамлакатдан жаҳоннинг иқтисодий етакчисига айланди.

Дэн Сяопин Мао Цзэдундан фарқли равишда ишчи ва деҳқонларни баландпарвоз сиёсий шиорлар билан илҳомлантирмади, балки моддий рағбатлантириш, уларга муносиб меҳнат шароити яратишга бор эътиборини қаратди. Пировардида соҳа гуллаб-яшнади. Мўл ҳосил олиб, юқори даромад кўра бошлаган деҳқонлар ўзлари етиштирган қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини чуқур қайта ишлаш, юқори қўшимча қийматга эга тайёр маҳсулотлар ишлаб чиқариш, йирик инвестициявий лойиҳаларни амалга ошириш мақсадида кооперация, ассоциация ва кластерларга бирлаша бошлади. Бугун Ўзбекистон аграр ҳаётида ҳам ана шундай манзараларга гувоҳ бўлиш мумкин.

Мисол учун Бухоро вилоятидаги "BCT Cluster", Тошкент вилоятидаги "TCT Cluster", Сурхондарё вилоятидаги "SCT Cluster" кластерларида экин майдонлари қишлоқ аҳолисига оилавий пудрат асосида 1, 3, 5 ва 10 гектардан бўлиб берилмоқда. Бу ерларда доимий ишлайдиган деҳқонлар ернинг ҳақиқий эгасига айланяпти. Улар кластер билан шартнома асосида маҳсулот етиштирмоқда.

Бу аянчли манзаралар ҳали ёдимиздан чиққани йўқ...

Шартномага биноан, ирригация-мелиорация тадбирларини бажариш, деҳқонларга уруғлик етказиб бериш, техника хизматлари кўрсатиш, ёнилғи-мойлаш материаллари, минерал ўғитлар билан таъминлаш, энтимолог, агроном мутахассислари хизматини ташкил этиш, томчилатиб суғоришни йўлга қўйиш ва бошқа хизматлар кластер томонидан амалга оширилади. Оилавий пудрат зиммасидаги мажбурият — ўзига бириктирилган экин майдонидан унумли фойдаланиб, маҳсулот етказиб бериш.

Деҳқонлар манфаати кўзланган яна бир жиҳат шундаки, улар етиштирадиган ҳосил кластерлар томонидан жаҳон бозоридаги баҳодан келиб чиқиб, харид қилинади. Асосий экинни ҳам, такрорий экинни ҳам етиштириш ва сотиб олиш ана шу тартиб-таомил асосида ташкил этилади. Пировардида деҳқоннинг қўли энди пул кўради. Гектаридан 40 центердан ҳосил оладиган оилавий пудратлар 4 миллион сўмдан, ҳосилдорликни 50 центнерга етказганлар 5 — 7 миллион сўмдан ойлик маош олишади. Агар битта оилавий пудратда бир хонадоннинг 4 аъзоси ишлаётган бўлса, бир рўзғорга ойига 20 миллион сўмгача даромад киради. Демак, ўз-ўзидан аён бўладики, деҳқон қанча яхши ишласа, шунча манфаат кўради, даромади ортади. Шунинг учун деҳқонлар шатнома асосида бириктирилган ер доимо ўзиники эканлигини, ушбу экин майдонида йиллар давомида ўзи, фарзандлари меҳнат қилишига ишонч пайдо бўлганлиги туфайли заминга меҳр бериб ишлашга, унумдорлигини оширишга интиляпти.

Илғагандирсиз, давлатимиз раҳбарининг кластер ғоясидан кўзланган мақсад моҳиятини?!

V

Яшириб нима қилдик, яқин-яқингача фермерлар орасида ер сотиш, экин майдонидан пул эвазига томорқа учун жой ажратиш каби номақбул ишлар билан машғул бўлганлар ҳам учради. Ҳосилдорлик ва маҳсулот сифатига эса етарли даражада эътибор берилмади. Аламлиси, пахтани фақат экспорт қилиб, эвазига ўн баробар кам даромад олардик. Унумдор ер, тўкин сув бўла туриб, ҳосилдорлик ҳамда рентабеллик пасайиб бораверди.

Бундан тўрт йил аввалги ҳолатни таҳлил этадиган бўлсак, Исроилда пахтадан олинаётган ўртача ҳосилдорлик 53,5 центнер, Австралияда 50,3 центнер, Туркияда 40 центнер, Бразилияда 42,2 центнер, Мексикада 37,6 центнерни ташкил этган бир пайтда, Ўзбекистонда 25 центнердан ошмасди...

Бугун ҳар қарич ердан самарали фойдаланиш орқали нафақат юқори ҳосилдорликка эришиш, балки ҳар бир гектар ердан кўпроқ даромад олишга алоҳида урғу берилмоқда. Шунинг учун кластерлар шарофати билан пахта майдони ёнида замонавий тўқимачилик фабрикалари барпо этиляпти. Ҳосил шу ернинг ўзида толага айлантирилиб, ундан тайёр кийим-кечак тикилмоқда. Ёки кластер қошида мини ёғ заводлари ишга туширилиб, ёғ, совун ва бошқа маҳсулотлар ишлаб чиқариляпти. Қисқача айтганда, ҳозир аграр соҳа янги инновацион лойиҳалар асосида ривожланиш палласига кирди.

Аслида, кластерларни шакллантиришдан кўзланган мақсад ҳам шаҳар, туман ва вилоят ичида жойлашган бир хил соҳа корхоналарини ҳамда улар билан ягона технологик "занжир"да бўлган таълим, илмий, муҳандислик, консалтинг, стандартлаштириш, сертификатлаштириш ҳамда бошқа хизматларни уйғунлаштиришдир. Илм-фан, таълим ва ишлаб чиқаришнинг бундай интеграциялашуви туфайли рақобатбардош товарлар яратишнинг яхлит инновацион платформаси вужудга келмоқда. Энг муҳими, бу жараёнлар аҳолининг бандлигини таъминлаш, турмуш даражасини юксалтиришга хизмат қилаётир.

> ***…Пахтани етиштиришдан тортиб, ундан тайёр маҳсулот ишлаб чиқаришгача бўлган босқичларни ўз ичига қамраб олган кластер усулига биз Ўзбекистон пахтачилигининг келажаги сифатида қарамоқдамиз.***

Кластер тизимида қишлоқ хўжалиги соҳасидаги мутахассислар — деҳқонлар, олимлар, муҳандислар, агрономлар, иқтисодчилар, ветеринарлар, олий ва ўрта махсус таълим ўқув юртлари ўқитувчилари, талабалари, илмий ходимлар, хуллас, барча бир ёқадан бош чиқариб, ягона мақсад сари интилади. Бунинг эвазига пахта етиштиришдан тортиб, толани чуқур қайта ишлашгача бўлган беш босқичли жараённи қамраб олган, худдики, беш бармоқ йиғилиб, бир мушт бўлгани сингари кластерлар ҳам ягона ишлаб чиқариш "занжири"га бирлашган қудратли агросаноат мажмуига айланаётгани диққатга сазовор.

VI

Кейинги пайтда жаҳон бозорида пахта толасига бўлган талабга қараб, унинг баҳоси ўзгариб турибди. Аммо синтетик, ҳатто бамбук толалари саноатда кенг қўлланилаётган тараққиётнинг ҳозирги босқичида ҳам пахта толасига эҳтиёж айтарли сусайгани йўқ. Аксинча, аҳоли сонининг кўпайиши, даромади ортиб, турмуши фаровонлашуви каби омиллар табиий маҳсулотга рағбатни кучайтираётир.

Бироқ масаланинг бошқа нозик жиҳати шундаки, илгари даромаднинг асосий қисми йил бўйи қўли қавариб хирмон кўтарган ўзимизнинг деҳқон ёки фермерга эмас, тайёр хом ашёни чуқур қайта ишлаган чет элдаги ишлаб чиқарувчилар фойдасига хизмат қилгани барчамизни тафаккур юритишга ундайди.

Ҳисоб-китобларга қараганда, 1 килограмм пахта толаси хом ашё сифатида сотилса, унинг қиймати 1,5 долларни ташкил этади. Агар ундан калава ип йигириб сотилса, баҳоси 2,5-3 долларга етади, жинси матоси тўқилса 5 — 7 долларгача қиймат қўшилади, шундан жинси шим тикиб, тайёр маҳсулотга айлантирилса, 15 —- 25 доллар қўшимча қиймат ҳосил бўлади.

Кластерлаштириш туфайли қўшимча қиймат ўзимизда яратилиб, унинг фойдасини ўзимизнинг қора кўзлар кўра бошлади. Содда қилиб айтганда, кластерларда қишлоқ меҳнатчилари ва саноат ишчиларининг манфаатлари муштараклашди. Кластер иштирокчиларининг барча-барчаси — далада кетмон чопган қишлоқ хўжалиги меҳнатчиси ҳамда у етиштирган маҳсулотни чуқур қайта ишловчи саноат ишчилари ҳам якуний натижадан манфаатдор бўлади.

Шу ўринда кластер қайси омиллар ҳисобига ривожланяпти, деган савол туғилиши табиий, албатта. Бу ҳақда тўхталганда, қуйидаги энг муҳим жиҳатларни алоҳида санаб ўтиш, кифоя.

Биринчидан, кластер усулида маҳсулот етиштирувчи ва уни қайта ишловчилар манфаатларининг муштараклиги таъминланяпти.

Иккинчидан, у ўзида чигит экишдан тортиб, пахта етиштириш, уни бирламчи ва чуқур қайта ишлаш, тайёр маҳсулотлар ишлаб чиқариш ҳамда реализация қилишгача бўлган "занжир"ли ишлаб чиқаришнинг тўлиқ ҳалқасини қамраб олмоқда.

Эндиликда қўл теримидан буткул воз кечилмоқда.

Учинчидан, кластер иштирокчилари қишлоқ жойларга саноатни олиб кириш эвазига соҳада йиғилиб қолган муаммоларни ҳал этишда ташаббускор бўлишмоқда.

Тўртинчидан, қишлоқ аҳолиси бандлигини таъминлаш, даромадини ошириш орқали уларнинг бой ва фаровон яшаши учун қулай муҳит яратиб беriляпти.

Бешинчидан, кластерда қишлоқ хўжалиги ва саноат интеграциялашуви натижасида илғор инновацион ғояларни амалга ошириш учун қулай имкониятлар яратилмоқда.

Бу ҳақда сўз юритилганда, соҳадаги қалдирғоч мажмуа Бухоро вилоятидаги "BCT Cluster" пахта-тўқимачилик кластери фаолиятига назар ташлаш ўринлидир. Негаки, Президентимизнинг 2017 йил 19 майдаги "Бухоро вилоятида замонавий пахта-тўқимачилик кластерини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарорига асосан ташкил этилган мазкур кластер ўзида пахта етиштиришдан тортиб, то у тайёр маҳсулот ҳолига келгунича бўлган барча ишлаб чиқариш "занжири"ни тўлиқ жамлаган.

Кластер эҳтиёжи учун зарур миқдордаги пахта хом ашёси шу тизимда — Ромитан туманидаги "BCT Cluster Agrokompleks" масъулияти чекланган жамияти томонидан етиштирилса, хом ашё "Bukhara Cotton Textile" корхонасида чуқур қайта ишланиб, "Denim" жинси либослари ишлаб чиқарилади. Бу ерда тайёрланаётган органик тўқимачилик маҳсулотларини харидорларга тўғридан-тўғри етказиб бериш мақсадида юртимиз ва хорижий давлатларда савдо дўконлари очиляпти. Қувонарлиси, уларнинг дастлабкилари ҳозирги пайтда фаолият кўрсатмоқда.

Ўз брендига эга бўлган ушбу кластерда яқин келажакда тайёр маҳсулотларнинг 80 фоизи экспорт қилиниши режалаштирилган. Ўзбек пахтаси асосида ишлаб чиқарилаётган табиий маҳсулотни харид қилиш истагидаги ҳамкорлар сафи эса ой сайин кенгаймоқда. Айни пайтда "Collins" компанияси билан шартнома имзоланиб, биринчи партия маҳсулотлари экспорт қилинган бўлса, "DeFacto", "Carrera Jeans", "LCWaikiki", "Inditex Group", "Zara" сингари халқаро брендлар билан музокаралар олиб бориляпти. Улар билан ҳам амалий келишувга эришилиши ўзбек миллий брендининг жаҳон бозорида оммалашишига хизмат қилади, албатта.

VII

Пахта техник экин бўлгани билан тўлиқ қўл меҳнати асосида парваришланадиган, ҳатто ҳосили ҳам қўлда йиғиштириб олинадиган зироат турига айланиб, бу қишлоқ аҳолисининг бош оғриғига айланган азоб эди. Эгатга минг энгашиб, чигитни ягана қилган, бегона ўтлардан тозалаган, саҳармардондан шомгача кетмон уриб, чопиқ қилган хотин-қизлар аксар ҳолларда фақат ғўзапоя учунгина ишлаганини биласизми?! Афсуски, бу — ҳақиқат!

<u>Кластерлар олдига қўйилган бирламчи вазифа шундаки, қишлоқ хўжалигида қўл меҳнатини минимал даражага тушириш, механизациялаштиришни максимал даражага олиб чиқишдир.</u> Қолаверса, соҳада кўпроқ иш ўринлари яратиб, меҳнат қилаётган одамларга муносиб иш ҳақи олишини таъминлашдир. Амалда бунга қанчалик эришиляпти, дерсиз.

Келинг, бу саволга жавобни Қуйи Чирчиқ туманидаги "TCT Cluster" кластери фаолияти мисолида излаймиз.

Эътироф этиш керакки, ушбу кластер янги тузилманинг афзалликларини амалда тўлиқ исботлади. Туманда кластер усулига ўтилмасидан олдин пахтадан гектарига 11 — 13 центердан ҳосил олинган, холос. Экин майдонлари кластер ихтиёрига берилгач, биринчи мавсум — 2019 йилнинг ўзида гектаридан ўртача 35 центнердан пахта етиштирилиб, ялпи ҳосил 30 минг тоннадан ошди. 2020 йилда эса 10 минг гектарда ғўза парваришланиб, биринчи терим якунланмасдан туриб, шартномавий режадаги 34 минг тонна пахта хом ашёси йиғиштириб олинди. Мавсум якунлари бўйича ўртача ҳосилдорлик 40 центнердан ошди. Бу — масаланинг бир жиҳати.

Унинг иккинчи томони шундаки, туманда фермер хўжаликлари давридаги меҳнатчилар сони 898 нафар, ўртача иш ҳақи эса 550 минг сўм бўлган бўлса, "TCT Cluster"да 8 минг 600 та янги иш ўрни яратилди, ўртача иш ҳақи эса 4 марта кўп — 2,1 миллион сўмга етказилди. 2019 йилда фермер хўжаликлари давридаги 7,9 миллиард сўм ўрнига 28,7 миллиард сўм, 2020 йилда эса 53 миллиард сўм солиқ тўловлари тўланди.

Энг муҳими, пахта-тўқимачилик кластерида мавсумий ишчи деган тушунчага барҳам берилмоқда. Кластерларда одамлар йил — 12 ой бандлиги таъминланяпти. Улар худди завод ва фабрикалар ишчиларидек, қишин-ёзин меҳнат қилиб, ойлик маош олишаётир.

<u>Кластерларнинг кейинги режаси ишчи-ходимларнинг ижтимоий ҳимоясини кучайтиришдир.</u> Шу мақсадда кластер тизимида яқин келажакда ҳафтада бир марта "истеъмол саватчаси"ни тарқатиш йўлга қўйилади. Ушбу саватда кластернинг ўзида етиштириладиган энг муҳим истеъмол товарлари, шу жумладан, гўшт, ёғ, гуруч, ун, сариёғ, сут ва сут маҳсулотлари ўрин олади. "Истеъмол саватчаси"нинг бозордаги нархи ўртача 1,5 миллион сўмни ташкил этгани ҳолда, кластер меҳнатчиларига маошидан атиги 50 минг сўм ушланиши эвазига тақдим этилади. Бир ойда кластернинг ҳар бир ходими тўртта шундай саватча олади. Бунинг учун 2 миллион сўм иш ҳақидан бор-йўғи 200 минг сўм ушлаб қолинади холос. Шу тариқа кластер ходимлари оилалари учун кундалик озиқ-овқат маҳсулотларининг барқарор таъминотига эришилади. Кластерда пахтачилик билан бирга, чорвачилик, шоличилик, ғаллачилик, балиқчилик тармоқлари ҳам ривожлантирилиши сабабли қишлоқ аҳолиси учун мана шундай имкониятлар пайдо бўлади.

Мухтасар айтганда, Президент Шавкат Мирзиёев ташаббуси билан мамлакат қишлоқ хўжалигида юз бераётган эврилишлар, айниқса, пахтачиликдаги кластерлаштириш замирида пахта сиёсати ва монокультурасидан чиқиш, пахтачиликни энг сердаромад тармоқлардан бирига айлантириш, халқимизни оғир меҳнатдан халос этиб, бой қилишдек эзгу мақсад-муддаолар мужассамдир. Токи, деҳқон унумдорлиги паст ерларга чигит қадаб, вақтини, нақдини беҳуда совурмасин, тупроқ-иқлим шароитига мос экин экиб, меҳнатига яраша фойда кўрсин. Ҳамма пахта далаларига сафарбар қилинмасдан, пахта етиштириш ва қайта ишлаш билан соҳанинг эгаси — кластерлар шуғуллансин.

Мамлакатимизда пахта хом ашёси етиштириш ва уни чуқур қайта ишлаш салоҳияти шунчалик юқорики, ҳар йили ўртача 1 миллион тоннадан ортиқ пахта толаси олинса, уни чуқур қайта ишлаш эвазига 25 миллиард долларликдан ортиқ қўшимча қиймат яратиш мумкин. Кластерлар бугун ушбу натижага эришиш йўлида давлатимиз раҳбарининг инновацион ғояси асосида жипслашиб, меҳнат қилмоқда.

ЎҚИТИШ ВА БОШҚАРУВ ЖАРАЁНЛАРИНИ РАҚАМЛАШТИРИШ ВА ЯНГИ ТАЪЛИМ ПАРАДИГМАЛАРИ

←1 — миллий электрон таълим ресурслари яратилишини жадаллаштириш, хорижий электрон таълим ресурсларини таржима қилиш ишларини ташкил этиш, таълим жараёнида электрон ресурслар салмоғини босқичма-босқич ошириб бориш;

— таълим жараёнларини рақамли технологиялар асосида индивидуаллаштириш, масофавий таълим хизматларини ривожлантириш, вебинар, онлайн, “Blended learning”, “Flipped classroom” технологияларини амалиётга кенг жорий этиш;

— маъруза ва амалий машғулотлар, семинарларни онлайн кузатиш ҳамда ўзлаштириш имконини берувчи, шунингдек, уларни электрон ахборот сақловчиларига юкловчи “E-MINBAR” платформасини амалиётда қўллаш, таълим жараёнларида “булутли технологиялар”дан фойдаланиш;

— масофадан туриб ишлаш имконини берувчи электрон кутубхона тизимига кенг йўл очиш;

— олий ўқув юртларида таълим, фан, инновация ва илмий тадқиқот натижаларини тижоратлаштиришнинг узвий боғлиқлигини назарда тутувчи “Университет 3.0” концепциясини босқичма-босқич жорий этиш;

— хорижий инвестицияларни кенг жалб қилиш ҳисобига олий таълим муассасаларида технопарк, форсайт, технологиялар трансфери, стартап, акселератор марказларни ташкил этиш;

— халқаро молия ташкилотлари кўмагида “олий таълимни бошқаришнинг ахборот тизими” — олий таълимнинг ягона ахборот, мунтазам янгиланадиган платформасини жорий этиш ва таълим муассасалари фаолиятининг бошқа муҳим йўналишларини қамраб олиш.

Республика олий таълим муассасалари концепциянинг мазмунини, жумладан, унинг юқорида таъкидланган бандларини давлат ва ҳокимиятнинг устувор йўналишлари ҳамда шарт-шароитларига муносиб муҳитини яратиш масалаларида ягона кўрсатма сифатида тан олиш ва ижросини таъминлаш муҳимлиги, шунингдек, ушбу трансформацияларни ишлаб чиқариш соҳасида, маданий ҳамда ижтимоий салоҳиятни минтақавий даражада юксалтириш мақсадида алоҳида аҳамиятга эгалигини таъкидлаш лозим. Ушбу трансформацияларда рақамлаштириш асосий ўринни эгаллайди: ўқув жараёни, олий ўқув муассасаларини бошқариш, таълим сифатини назорат қилиш, таркибий бўлинмалар шулар жумласидандир.

Маълумки, Ўзбекистонда коронавирус пандемияси бошланганлиги туфайли олий таълим муассасалари ёппасига онлайн таълим жараёнига ўтишга мажбур бўлди ва айнан шундай шароитда ҳам таълимда рақамлаштиришнинг долзарблиги яна бир бор ўз исботини топди. Шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, мамлакатимизда ҳозиргача давом этиб келаётган онлайн таълим жараёнида мавжуд бўлган техник ускуналар, воситалар ҳамда таълим усуллари жаҳондаги замонавий таълимнинг янги парадигмаларини қўллашнинг самарадорлигини, ушбу янги парадигмаларда рақамлаштиришнинг таълим жараёнидаги алоҳида ўрнини англаш ҳолати — ўқитувчи ва ўқув жамоалари учун бундан ўзга самарали имкон мавжуд эмаслигини намоён қилди.

Кейинги йилларда Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари институти (ТИҚХММИ)да бу борада айнан шу кўрсатмаларнинг муҳимлиги илгари сурилмоқда. Ушбу кўрсатмаларга биноан институтнинг профессионал, таълимий ва илмий салоҳиятидан келиб чиққан ҳолда, концепцияда белгиланган мақсадларга эришишда барча даражада — ассистентдан тортиб, ректоргача масъулиятни ўз зиммаларига олиши лозим. Бу иш жойидаги фаолият давомида янги марраларни забт этиш сари дадил қадамлар қўйишни англатади. Ахир лойиҳаларнинг креатив номланишида, жозибали грантлар ҳамда уларга муносиб иш ҳақлари тўланиши каби бир қатор масалаларда, шунингдек, таълим, ўқув жараёни ва илмий тадқиқотлардаги илғор замонавий ёндашувларда рақамлаштириш мавжудлиги фикримизнинг ёркин далилидир.

Бу каби масофавий таълим хизматлари ва онлайн технологияларни ривожлантиришда синф-дарс тизимидан индивидуал таълим жараёнларига ҳамда “электрон университет” платформасига ўтиш босқичи — бу рақамли техника воситалари, лаборатория ускуналари ва дастурий маҳсулотларнинг янги авлодларини ўзлаштириш, хорижий тилларни билиш, уларнинг илмий ҳамда инновацион ишларини амалга ошириш истаклари ва қобилиятлари ҳисобланиб, охир-оқибатда ҳар бир иштирокчининг шахсий ютуқлари рейтингида юқори кўрсаткичларга эришишининг гарови ҳамдир.

Янги Ўзбекистон таълим тизими олдида турган инновацион вазифаларда ислоҳот ва тараққиётнинг муҳим ўрни шуни кўрсатадики, таълим жараёнида юксалиб бораётган ғоя ҳамда ёндашувлар туб моҳиятини англашга қодир бўлмаган мутахассислар бошқа соҳаларда фаолият олиб боришларига тўғри келади.

Барчамизга маълумки, концепция қабул қилинганлигига бир ярим йилдан ошди. Бу белгиланган вақтнинг тахминан 15 фоизини ташкил қилсада, шу қисқа давр ичида биз қандай натижаларга эришганимизни таҳлил этиб кўрсак. Дарҳақиқат, вақтни орқага қайтаришнинг имкони бўлмагани каби, барчамиз олий таълим тизимида концепцияда белгиланган вазифаларни бажариш билан бир қаторда, жаҳондаги замонавий таълимнинг янги парадигмаларини амалда қўллаш муҳимлигини кўрдик.

ТИҚХММИ бугунги кунга қадар аниқ натижаларга эришганлиги ҳеч кимга сир эмас, биз ўз фикр ва тажрибаларимизни очиқдан-очиқ баҳам кўрсак, умид қиламизки, фойдадан холи бўлмайди.

Келинг, эътиборимизни таълимдаги оммавий синф-дарс шаклидан рақамли технологиялар ва таълим тенденцияларини ахборотлаштиришга қаратилган индивидуал таълим траекториялари босқичига ўтиш каби замонавий ёндашувларга қаратсак.

Биз таълимга стандарт иборалар орқали муносабатда бўлишга одатланиб қолганмиз: **“…олий таълимнинг жамият тараққиётига қўшган муҳим ҳиссаси — бу олий маълумотли кадрларни тайёрлашдир”** ва саноат цивилизацияси даврида анъанавий таълим тизимидаги муаммолардан ҳам хабардормиз. Ҳали-ҳануз жамият, иқтисодиёт, ижтимоий тартиб ҳамда бошқа соҳаларни тезкорлик билан ислоҳ қилиш ҳаракатлари тўлиқ амалга ошганича йўқ. Айниқса, жамиятимиздаги “саноат (синф) таълим” тизимини доимий равишда ислоҳ қилишга нисбатан бўлган уринишлар, жумладан, ахборот-дастурий воситалар, автоматлаштирилган таълим тизимларини кенг жорий этиш орқали замонавий интерфаол ўқув муҳитини таъминлаши, шунинг баробарида, ўқитувчи ва талабанинг бешинчи постиндустриал рақамли инқилоб форматидаги айрим ёндашувларни нотўғри талқин қилиш таълимни шу ҳолатга келтириб қўйгани ҳеч кимга сир эмас.

Постсаноат цивилизациясининг бешинчи технологик йўл воситаларидан фойдаланган ҳолда, турли баҳоналар остида саноат таълимидан фойдаланишни давом эттирмаслик мақсадида янги таълим турларини яратишга интилганимизни ҳам тан олишимиз муҳимдир.

Бундай шароитда истиқболли рақамли таълим технологиялари, янги ахборот-коммуникация воситалари, шунингдек, инновацион педагогик ечимлар ва ижтимоий технологиялардан кенг фойдаланишга замин яратадиган смарт-таълим тизими постиндустриал жамият талабларига тўлиқ жавоб беради, десак, муболаға бўлмайди. Ушбу ҳаракатлар смарт-жамиятга ўтишда рақамли технологияларни ҳаётнинг кўплаб соҳаларида қўллашимизга замин яратганлиги ҳаммамизга аён. Бунинг исботи сифатида кўплаб қизиқарли лойиҳаларнинг амалда жорий этила бошланганлигини таъкидлаш кифоядир. Жумладан, smart-уй, smart-қишлоқлар, smart-иқтисодиёт, smart-тиббиёт, smart-таълим ва бошқалар.

Маълумки, “кейинги ўн йилликлар” деб номланувчи лойиҳалар кўплаб ривожланган мамлакатларда шаклланиб бормоқда. Улар рақамли платформадаги университетларнинг норасмий бирлашмасини ифодалайди. Бундай лойиҳаларда талабанинг университетдан университетга кўчирилиши, рақамли электрон таълим ресурсларини ягона репризиторий сифатида қўллаш ва умумий ўқитувчилар таркибидан фойдаланиш билан бирга олиб бориладиган умумий “деканат” ташкил этиш режалаштирилган. Россия, Беларусь, Қозоғистон ҳамда бошқа мамлакатларнинг университетлари ҳам смарт-ёндашув асосида ривожлана бошлаганлиги барчамизга маълум. Бундай тенденцияларни кузатган ҳолда, биз янги билим маданиятини яратиш ва рақамли платформада смарт-технологик тизимларни ривожлантириш орқали таълим муаммоларини ҳал қилиш муҳимлигини англашимиз даркор.

Бугунги кунда бундай технологияларнинг ҳар қандай мисоллари, уларни тўлдириш, техник мазмун билан бойитиш, ўқув жараёнида улардан фойдаланиш ва Ўзбекистон олий таълим муассасаларидан бири ҳисобланган ТИҚХММИга тааллуқли бўлган мисоллар ҳақида тўхталсак-чи? Бу, масалан, “Ахборот инфратузилмасини яратиш — Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари институтининг ўқув платформасида рақамли университет” деб номланувчи лойиҳа шаклида амалга оширилган ишлар, шунингдек, ишончли асос ва шаклга эга бўлган режаларимизнинг ўз тасдиғини топганлигидадир.

ТИҚХММИда келажакдаги “Рақамли университет” — бу замонавий компьютер ва интерфаол ускунали технологиялар, дастурий таъминот ҳамда ходимлар, лойиҳалар бошқаруви ва талабалар учун ягона комплекс рақамли тизимга қўшилишни англатади.

Бундай лойиҳаларни ишлаб чиқишда асосий мақсадлар:

- таълим жараёнига замонавий ахборот технологияларини жорий этиш;
- таълим муассасасининг ягона рақамли муҳитини яратиш;
- замонавий IT-ахборот технологиялари асосида электрон ўқув воситаларини яратиш;
- таълим жараёнида техник воситалар ва дастурий таъминотдан фойдаланиш;
- интерфаол ва масофавий таълим тизимларини ишлаб чиқиш.

Бунда рақамли ахборот инфратузилмаси лойиҳасида кўрсатиб ўтилган мақсадлар босқичма-босқич назарда тутилади:

- таълим ва ахборот технологияларини бирлаштириш ҳамда шу асосда янги интеграциялашган таълим технологияларини шакллантириш;
- ўқув маълумотларини чекланмаган ҳолда тез ва осон ўзлаштириш қобилиятини ошириш, тез ҳамда манзилли етказиб бериш;
- ўқув машғулотларини ўтказишнинг янги, янада самарали шакллари учун имкониятлар яратиш;
- ўқув материаллари ҳажмларини кенгайтириш (блокларни мослашувчан тарзда тузиш, ўқув серияларини аниқлаш қобилияти каби);
- синфларни тайёрлаш ва ўтказиш учун қулай муҳит яратиш;
- институт ходимлари ва тингловчиларининг касбий фазилатларини такомиллаштириш учун қўшимча имкониятлар яратиш.

Шу каби IT-ахборот технологияларини Ўзбекистоннинг бир қатор олий ўқув юртларида ҳам амалга ошириш назарда тутилган, бироқ уларнинг бардавом ва барқарор ишлашда давом этиши маълумотларни қайта ишлаш марказлари, маълумотларни узатиш тармоқлари, интерфаол ўқув платформаси ҳамда бошқа шаклдаги тегишли техник, услубий, кадрлар масаласидаги ечимларни яратиш ва ҳаётга татбиқ этишни тақозо қилади. Шунингдек, қўшимча смарт-класслар, кампуслар, жамоат жойларида мавжуд бўлган уй, яъни смарт-технологияларнинг глобал таълим тизимига ўтиши учун зарур бўлган рақамли ёндашувли асос бўлишини талаб этади.

Биз бу борада ҳали кўп ишлашимиз зарурлигини жуда яхши англашимиз керак, чунки шаклланаётган таълимни рақамлаштириш тизимининг ўзига хос хусусияти бу ўқув жараёнида улардан самарали фойдаланиш учун кўп қиррали ёндашувларнинг муҳимлиги, шу билан бирга, талабаларнинг мустақил ва масофавий таълим тизимлари, мамлакатимиз ҳамда жаҳон миқёсидаги таълимнинг ўзаро таъсири, мутахассисларнинг малакалари ва аҳоли ўртасида умумий қўшимча таълим тизимини такомиллаштириш зарурлигини англамоғимиз даркор.

Рақамли университет ахборот инфратузилмаси

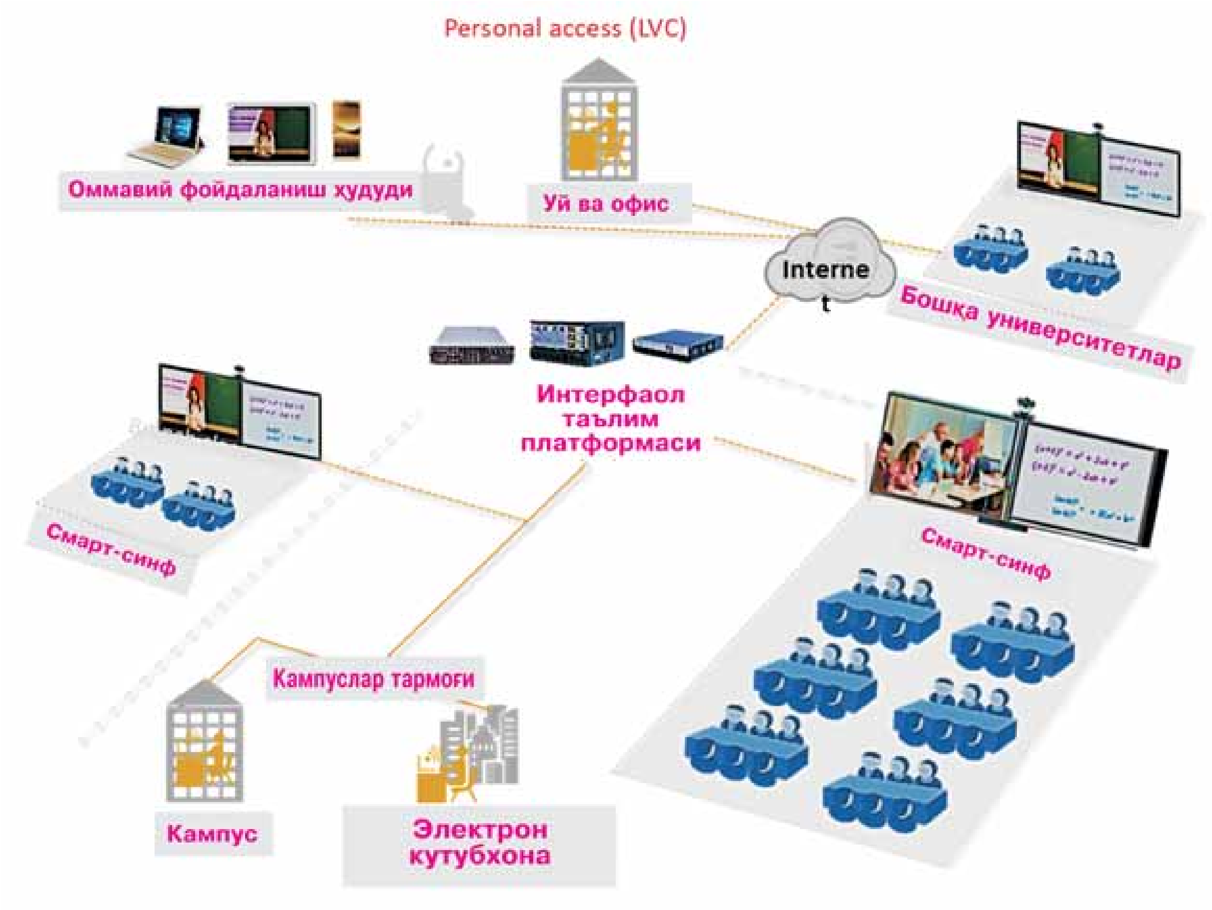

Ушбу тизим таълим ривожининг жаҳон тенденциялари ва ўзбек жамиятининг таълимий парадигмаси билан тўла уйғунлашади. Ўзбекистон Республикаси олий таълим муассасалари томонидан бундай “Рақамли университет” режаларининг бажарилиши заминида “Университет 3.0” дастури босқичма-босқич муваффақиятли амалга ошириб келинаётганлигини кўрамиз.

Бу борада замонавий смарт-таълим воситаларини ўрганиш муҳимлиги барчамизга бирдек аён. Мисол тариқасида шуни айтиш мумкинки, смарт-рақамли технологияларнинг баъзи тушунчаларини қамраб олишга уриниб кўрилса, уларнинг катта қисми концепцияда аниқ кўрсатиб ўтилганлигига гувоҳ бўламиз. Яъни **Веб 3.0** фойдаланувчиларини мавҳум меҳмон сифатида эмас, балки шахс сифатида аниқлаш ва уларнинг талабларига жавоб берадиган энг аниқ маълумотларни тақдим қилишга имкон беради; **шахсий таълим траекторияси** таълим жараёнида ҳар бир талабанинг шахсий салоҳиятини рўёбга чиқаришнинг персонал усули сифатида; **“булутли технологиялар”** ахборотни сақлаш, янгилаш ва ҳимоя қилишни таъминловчи кенг кўламли инфратузилма ва интернет хизматлари сифатида; **талабаларнинг рақамли ишлари** ўқув жараёнида уларнинг таълим траекториясини ва индивидуализация моделини кўришга кўмаклашувчи талабаларнинг шахсий маълумотлари сифатида; blended learning **(аралаш таълим)ни қай тарзда** рақамли платформада ўқитувчи (юзма-юз) ва онлайн таълимни бирлаштирувчи аралаш турдаги ёндашув шакли эканлиги шулар жумласидандир.

Юқорида келтирилган таълим технологияларининг айрим воситалари ва усуллари жамиятни янги таълим парадигмаларига олиб чиқишда ўтиш даврини англамаган ҳолда самарали қўллашга эришиш мушкуллигини кўрсатди. Биринчи навбатда, бу, таълим берувчи жамоаларга тааллуқли бўлиб, кучли мезон ҳисобланиши ва айни пайтда постсаноат жамиятида ҳар бир ўқитувчининг фаолиятида трансформацияларни юзага келтириши турган гап.

Қуйидаги жадвалда постсаноат жамиятининг янги таълим ғояларига ўтиш истагини ифодалаган қадриятлар, меъёрлар, мотивлар ва мақсадларнинг қай даражада ўзгарганлигини кўриш мумкин.

Таълим парадигмаларининг ўзгариши

Парадигманинг компонентлари	Саноат жамияти		Постсаноат жамияти
Қадриятлар	· Таълим — бу махсус таълим муассасаларида амалга ошириладиган жамоат бойлиги. · Ишлаб чиқариш, касб-ҳунар таълими учун таълим.		· Фуқароларни ҳаётга, шахснинг ўзини англашига, шахсий мартабасига, сўнгра жамият ва саноат манфаатларига мос равишда тарбиялаш. · Таълим индивидуал таълим хизмати сифатида амалга оширилади. · Таълимнинг ижодий, умр бўйи давом этиши, инсон ҳаёт тажрибасида ўз тасдиғини топган.
Мотивлар	· Талабаларга бурч, фазилатларни ўргатиш. · Ўқитувчининг фаолияти касбий бурчининг маҳсули сифатида. · Оптимал ўқув муҳити, яъни гуруҳлар.		· Талабаларнинг билим олишга қизиқиши, натижаларга эришишдан завқланиши. · Ўқитувчининг ўқувчиларни ривожлантиришга қизиқтириши, улар билан мулоқот қилишдан завқланиши. · Оптимал таълим муҳити бу гуруҳлар эмас, балки онлайн жамоалардир.
Нормалар	· Талабаларни ўқитиш учун жавобгарлик ўқитувчи зиммасидалиги. · Ўқитувчининг обрўси масофани сақлаш орқали сақланади, талабалардан интизом ва меҳнатсеварлик талаб қилинади.		· Таълим олувчи ўзининг ўқиши учун жавобгарликни ўз зиммасига олади. · Ўқитувчининг обрўси унинг шахсий фазилатлари ва касбий хизматлари туфайли яратилади.
Мақсадлар	· Ўқитишнинг илмий билимларни эгаллашга йўналтирилганлиги. · “Ҳаёт учун захира” сифатида ёшликда ўқитиш.		· Таълимнинг асосий йўналиши инсон маданиятини, жумладан, таълим, ижтимоий, фуқаролик, касбий ва бошқа компетенцияларни эгаллашга қаратилганлиги. · Ҳаёт давомида ўқитиш.
Таълим жараёнида иштирокчиларнинг позициялари	· Ўқитувчининг билимлар етказиши. · Ўқувчилар устидан устоз назорати.		· Ўқитувчи ривожланаётган шахсий таълим муҳитини ҳамда мустақил таълим олиш учун шароит яратиши. · Таълим мазмуни ва унинг фаолият элементлари ўқитувчи томонидан олдиндан берилмаслиги, улар ўқитувчи, талабалар, мутахассислар ҳамда дунё ўқитувчилари жамоалари ҳамкорлигида ва ҳаммуаллифликда яратилиши кераклиги.
Шакллари ва усуллари	* Иерархик ва авторитар усуллар. * Ўқув фанларининг барқарор таркиби. * Ўқув жараёнини ташкил этишнинг барқарор шакллари. * Ўқитувчининг раҳбарлиги остида аудитория машғулотларига алоҳида эътибор қаратилиши.		· Индивидуал таълим траекторияси. · Мавжуд модулли жаҳон интеллектуал ресурсларидан фойдаланиш. · Ўз-ўзидан режалаштирилган таълимга эътибор қаратиш.
Воситалар	· Ўқитишнинг асосий воситаси — бу дарслик. · Ўқув стендлари ва лаборатория ишлари.		· Ўқув дастури кучли глобал таълим ресурслари, тармоқли экспертлар ҳамжамиятининг салоҳияти ва ижтимоий тармоқлар, оммавий ахборот воситалари имкониятлари билан тўлдирилганлиги.
Таълим сифатини мониторинг қилиш ва баҳолаш	· Мониторинг ва баҳолаш асосан, ўқитувчи томонидан амалга оширилиши.		Ўқувчиларнинг ўзини ўзи бошқариш ва қадрлашларига эришиш. · Профессионал жамоалар, ҳукумат, бизнес ва таълим сифатини баҳолашда иштирок этишга эришиш. · Таълим оммавий муҳокама этилиши ва танқидни тўғри қабул қилишга тайёрлигига эришиш.

Албатта, постсаноат жамиятида тақдим қилинаётган таълим парадигмаси бешинчи технологик услубнинг турли воситалари билан амалга оширилиши эҳтимоли йўқ эмас. Фақат смарт-таълим мақомини таълим технологияларининг тури, тавсифи ва мазмуни, ўқитувчи, талаба, эксперт жамоалари, АКТдан фойдаланадиган таълим жараёнидаги долзарблиги ҳамда ўрни, ижтимоий тармоқ фойдаланувчилари, ижтимоий технологиялар — outsourcing (аутсорсинг) ва бошқалар тимсолида “боғлаш” зарурлиги мамлакатда таълимни давлат томонидан тартибга солишни назарда тутган ҳолда тегишли қонунчилик асосида ёндашишни талаб қилади. Бироқ ҳамма нарса туюлганидай оддий бўлавермаслигини англаш муҳимдир, чунки “технологик воситалар” тушунчаси кишиларни бугунги кундаги эскирган таълим парадигмаси орқали ўқитишдан воз кечишга эришишга етаклайди.

Мавжуд парадигмаларни ўзгартириш ва бартараф этиш учун ажойиб восита, бу ишлаб чиқариш намуналари ҳисобланиб, “Moodle” виртуал таълим муҳити тизими, “Zoom” видеоконференцалоқа дастурлари, ўқитувчилар жамоаси томонидан тайёрланган “Youtube”даги кўплаб видео маърузалар ҳамда бошқа воситаларнинг юзага келганлиги фикримизнинг далилидир. Ушбу воситалар Ўзбекистонда таълим тизимининг рақамлаштирилиши учун асос бўлиб хизмат қилиб келмоқда. Бир томондан, бу яхши нишона, иккинчи томондан эса бу, 2030 йилгача олий таълим тизимини ривожлантириш концепциясида кўзда тутилган бизнинг потенциалимизни, олий таълим муассасаларидаги таълимни рақамлаштиришга нисбатан янги муносабатни амалга оширишда индивидualликка эришишимизни тақозо қилади.

Хулоса ўрнида, МДҲдаги ҳамкасбларимизнинг янги ривожланиш дастурлари тўғрисида маълумотларидан айримларини келтириш мумкин. Маълумки, 2021 йил 24 майда Россия Федерацияси “Приоритет — 2030” деб номланган янгиланган иккинчи дастурни қабул қилди (биринчиси “5 — 100” номи билан 2012 йилда қабул қилинган эди).

Ушбу дастур бугунги кунда таълим тизимини рақамлаштириш устуворлиги ва муҳимлиги жиҳатидан юқори аҳамият касб этади.

Айтиш мумкинки, ҳозирги вақтда Россия таълим муассасаларида рақамлаштириш жараёни жадал ривожланмоқда. Биз таълим жараёнини рақамлаштириш мақсадида радикал усулда янги имкониятларни сафарбар қилишимиз зарурияти юзага келганлигидан далолат беради.

Дунёда мавжуд бўлган технологиялардан келиб чиққан ҳолда, ИТТ (индивидуал таълим траекториялари) аллақачон Ўзбекистон таълим тизимига яқинлашаётганлиги рост бўлсада, биз олий ўқув юртларининг ўқув жараёнида ҳар бир талабанинг қай шаклда ва қандай мавзуни ўзлаштираётганлигини, таълимда нималарни ўрганишни исташини ҳисобга олишни унутмаслигимиз зарур.

Аммо техник жиҳатдан таълимни рақамлаштирмасдан туриб тўғри ташкил қилишнинг иложи йўқлигини сиз ва биз теран равишда англаб турибмиз. Ушбу омил юқорида айтиб ўтилган “Приоритет — 2030” дастурида қўлланиладиган муайян молиялаштириш моделини ўз ичига олади. Албатта, бу алоҳида муҳокамага асос бўладиган мавзудир, аммо бу молиявий моделдаги ёндашувларнинг муҳимлигини таъкидлаб ўтиш янада мақсадга мувофиқдир.

Биринчиси — кафолатланган давлат маблағлари, иккинчиси эса давлат маблағлари, аммо уларни ҳали танлов асосида “излаб топиш” ва ривожлантириш лойиҳасига киритилишига эришиш, учинчиси — бюджетдан ташқари маблағлар, бозор фаолияти, илмий тадқиқотларни тижоратлаштириш каби масалаларни ўз ичига олади.

Молиялаштириш омили нафақат натижага, балки унинг мавжудлигига бевосита таъсир кўрсатадиган муҳим кўрсаткичлардан бири сифатида ҳам эътироф этилади.

Дарҳақиқат, ҳаммамизга аёнки, охирги ўн йилликларда ёшларимиз ижобий маънода замон талабларига мос равишда ўзгариб бормоқда. Болаликнинг илк даврлариданоқ ёшларимиз телефон ва кундалик ҳаётдаги турли рақамли технологиялар каби рақамли қурилмалардан фойдаланиш қобилиятига эга эканлиги ҳеч кимга янгилик эмас. Аксарият ҳолларда ёшлар мактаблардаги компьютер фанида ахборот технологиялари ҳақида дастлабки билимларга эга бўлади, 10, 11-синфларда эса кўпчилик ўрганувчилар рақамли компонентлар бўйича қисқа муддатли курсларни тугатишга ҳам муваффақ бўлишмоқда.

Маълумки, кейинги 20 — 25 йил мобайнида олий мактаб ўқитувчилари жамоаси рақамлаштиришнинг асосий воситалари бўлмиш компьютер технологиялари дастурларини, “Moodle” ва “Zoom” ўқув веб-дастурларини тўлиқ ўзлаштириб олишга эришди, кўпчилик ўқитувчилар мустақил равишда самарали ҳамда замон талабига мос равишда видеомашғулотларни ёзиб олишга ҳам муваффақ бўлишди.

Шубҳасиз, йигирма йил олдин яратилган стратегик мақсадларга деярли тўлиқ эришилди, десак, муболаға бўлмайди. Аммо биз шу кунгача қўлга киритган муваффақиятлардан келиб чиққан ҳолда, статистиканинг бизни тинчлантирувчи ҳолатига кўникишимиз мумкин эмаслигига туртки беради. Ягона мақсад сари интилганимизда ўз йўлимизда адашиб қолмаслигимиз учун биздан олий таълимда “рақамлаштиришда сакраш”га эришмоғимиз талаб қилинади.

Ўктам УМУРЗОҚОВ,
Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари институти ректори, Республика олий таълим кенгаши раиси, иқтисодиёт фанлари доктори, профессор.

Халқ сўзи
Народное слово

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси
Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси Кенгаши,
Ўзбекистон Республикаси
Олий Мажлиси Сенати Кенгаши

Бош муҳаррир Ўткир РАҲМАТОВ

2020 йил 25 мартда Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлигида 0001-рақам билан рўйхатга олинган. Нашр индекси — 229. Буюртма Г — 648. 24 989 нусхада босилди, ҳажми — 3 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2. Баҳоси келишилган нархда.

Газетамиз ҳақидаги маълумотларни юклаб олиш учун QR-кодини телефонингиз орқали сканер қилинг.

ТЕЛЕФОНЛАР:
Девонхона 71-233-52-55;
Котибият 71-233-10-28; Эълонлар 71-232-11-15.

ISSN 2010-8788

Таҳририятга келган қўлёзмалар тақриз қилинмайди ва муаллифга қайтарилмайди.

Газетанинг етказиб берилиши учун обунани расмийлаштирган ташкилот жавобгар.

Газета таҳририят компьютер марказида терилди ҳамда оператор М. Бегмуратов томонидан саҳифаланди.

Газетанинг полиграфик жиҳатдан сифатли чоп этилишига “Шарқ” нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси масъул. Босмахона телефони: 71-233-11-07.

• МАНЗИЛИМИЗ:
100000,
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.

Навбатчи муҳаррир — Р. Шерқулов.
Мусаҳҳиҳ — Ш. Машраббоев.

“Шарқ” нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонаси. Корхона манзили:
Буюк Турон кўчаси, 41. ЎзА якуни — 23.30 Топширилди — 03.45 1 2 3 4 5 6